



Inspectie voor de Sanctietoepassing  
*Ministerie van Veiligheid en Justitie*

# PI Achterhoek locatie De Kruisberg

Inspectierapport

Doorlichting



# PI Achterhoek locatie De Kruisberg

Inspectierapport

Doorlichting

Augustus 2011

# Inhoudsopgave

<b>Voorwoord</b>	<b>6</b>
<b>Samenvatting</b>	<b>8</b>
<b>1 Inleiding</b>	<b>14</b>
1.1 Aanleiding en doel	15
1.2 Reikwijdte van de doorlichting	15
1.3 Toetsingskader	15
1.4 Opzet	
1.5 Objectbeschrijving	17
1.6 Recent onderzoek	19
1.7 Leeswijzer	19
<b>2 Rechtspositie gedetineerden</b>	<b>20</b>
2.1 Rechtmatige insluiting	21
2.2 Huisregels en introductie	22
2.3 Activiteitenprogramma	24
2.4 Accommodatie	26
2.5 Voeding en winkel	28
2.6 Maatschappelijk contact	30
2.7 Toegang tot zorg	32
2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen	34
2.9 Klachtafhandeling	35
2.10 Conclusie	36
<b>3 Omgang met gedetineerden</b>	<b>38</b>
3.1 Screening	39
3.2 Bejegening	42
3.3 Rapportage en documentatie	43
3.4 Conclusie	45
<b>4 Interne veiligheid</b>	<b>46</b>
4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten	47
4.2 Agressiebeheersing	49
4.3 Drugsontmoediging	51
4.4 Conclusie	55
<b>5 Maatschappijbeveiliging</b>	<b>56</b>
5.1 Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht	57
5.2 Toekenning verlof	63
5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling	64
5.4 Conclusie	65

<b>6 Maatschappelijke reïntegratie</b>	<b>66</b>
6.1 Voorbereiding nazorg	67
6.2 Reïntegratietrajecten	69
6.3 Conclusie	71
<b>7 Organisatieaspecten</b>	<b>72</b>
7.1 Personeelsmanagement	73
7.2 Communicatie	75
7.3 Integriteit	77
7.4 Evaluatie	78
7.5 Conclusie	79
<b>8 Slotbeschouwing</b>	<b>80</b>
<b>Bijlage 1. Oordeel</b>	<b>84</b>
<b>Bijlage 2. Aanbevelingen</b>	<b>86</b>
<b>Bijlage 3. Afkortingen</b>	<b>90</b>
<b>Bijlage 4. Bronnen</b>	<b>92</b>
<b>Bijlage 5. Inspectieprogramma</b>	<b>94</b>
<b>Bijlage 6. Geografische ligging</b>	<b>98</b>



# Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in mei 2011 een doorlichting uitgevoerd bij de locatie De Kruisberg van de vestiging PI Achterhoek.

De ISt komt op alle aspecten van detentie over het algemeen tot een positief oordeel. Op twee onderdelen is de ISt minder positief. Dat is de uitvoering van het drugsontmoedigingsbeleid en de uitvoering van de nazorg.

De Kruisberg is met 118 plaatsen een van de kleinste penitentiaire inrichtingen. De kleine omvang biedt voor- en nadelen. Enerzijds weten de medewerkers elkaar snel te vinden en anderzijds zijn de bijzondere functies kwetsbaar.

De Kruisberg kan de goede gang van zaken verstevigen met de ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.

M.P. Tummers  
wnd. hoofdinspecteur



# Samenvatting

De Ist heeft in mei 2011 de PI Achterhoek locatie De Kruisberg (hierna PI De Kruisberg) doorgeïllustreerd. De Kruisberg was in 2005 de eerste inrichting waar de Ist bij wijze van pilot een doorlichting uitvoerde. Omdat het een pilot was is van dat onderzoek geen rapportage verschenen. Het doel van de doorlichting is vast te stellen hoe het in PI De Kruisberg is gesteld met de rechtspositie van gedetineerden, de omgang met gedetineerden, de interne veiligheid, de maatschappijbeveiliging, de maatschappelijke reïntegratie en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie.

Het algemene beeld dat uit de doorlichting naar voren komt is overwegend positief. Een uitzondering vormt met name de maatschappelijke reïntegratie, deze kan nog duidelijk verbeterd worden. Hieronder volgt per aspect een korte samenvatting.

### **Rechtspositie gedetineerden**

De Inspectie is positief over de rechtspositie van gedetineerden in PI De Kruisberg. Op veel criteria voldoet De Kruisberg overwegend tot volledig. Ruimte voor verbetering is er echter nog wel. Zo zijn de huisregels uitsluitend in de Nederlandse taal beschikbaar en correspondeert de duur van het dagprogramma niet met de aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen. Voor gedetineerden op een mpc is bovendien niet voorzien in een wisselrooster.

Opvallend vindt de Inspectie de keuze van PI De Kruisberg om per twee dagen een gedetineerde maximaal een half brood ter beschikking te stellen. Dit wijkt af van het vestigingsbrede besluit om tekorten in de broodmaaltijd naar behoefte aan te vullen.

Op het criterium maatschappelijk contact blijkt uit alles dat de inrichting zo veel mogelijk rekening houdt met de gedetineerden. Voor gedetineerden die aan het einde van de dag binnenkomen zou de inrichting nog wel een voorziening kunnen treffen om direct bij binnenkomst telefonisch contact te hebben met relaties.

De krappe bezetting bij de medische dienst en de geringe aanstellings-tijden van de geestelijk verzorgers maken dat beide dienstvakken vaak onder tijdsdruk functioneren. Bovendien ervoeren beide dienstvakken de afgelopen periode weinig aandacht van het portefeuillehoudend directielid.

### **Omgang met gedetineerden**

De omgang met gedetineerden is in PI De Kruisberg goed te noemen. Hierbij speelt de ruime ervaring van het inrichtingspersoneel een belangrijke rol. Piv'ers signaleren snel wanneer er iets aan de hand is en maken regelmatig tijd vrij voor een gesprek met gedetineerden. Het

mentoraat kan daarentegen nog verder ontwikkeld worden. De diverse disciplines maken gedragsrapportages over de gedetineerden, echter de samensmelting tot een gemeenschappelijk detentie- en reïntegratieplan staat nog in de kinderschoenen.

### **Interne veiligheid**

De Inspectie heeft een redelijk positieve indruk gekregen van de interne veiligheid in PI De Kruisberg. Het betreft dan met name het criterium preventie en beheersing van calamiteiten en het criterium agressiebeheersing. Aandachtspunten daarbij zijn wel de calamiteitenoefeningen, het cameratoezicht op een aantal locaties in de inrichting en de deelname aan het PPO en de fitheidtest. De bevindingen voor het criterium drugsontmoediging zijn minder positief. Zowel de uitvoering als het beleid voldoen op dit criterium beperkt. Zo is voor personeel niet helder beschreven of en zo ja welk percentage gedetineerden na afloop van het bezoek steekproefsgewijs dient te worden gevisiteerd. In de uitvoering is er bovendien geen eenduidigheid in de wijze waarop personeel na afloop van het bezoek gedetineerden, die in de gevangenis verblijven, selecteert voor steekproefsgewijze visitatie. Ook de uitvoering van de steekproefsgewijze urinecontroles dan wel de registratie daarvan wordt wisselend toegepast.

### **Maatschappijbeveiliging**

Net als bij interne veiligheid is de Inspectie relatief positief over de maatschappijbeveiliging. Wel vraagt zij op het criterium beveiligingsvoorzieningen en toezicht aandacht voor enkele zaken. Zo is wenselijk dat de inrichting bij het falen van de biometrische apparatuur bij het bezoek kan terugvallen op een conventionele methode om de identiteit van de gedetineerden vast te stellen. Ook verdient het aanbeveling dat personeel, in het geval een deel van het bezoek van een gedetineerde voortijds de inrichting verlaat, tussentijds de identiteit van de gedetineerde vaststelt teneinde verwisseling te voorkomen. Verder verdient de uitvoering en/of registratie van celinspecties aandacht.

Voor het criterium toekenning verlof geldt dat er een interne multidisciplinaire besluitvorming m.b.t. het vrijhedenbeleid plaatsvindt. Ook de beperkte aanvragen voorwaardelijke invrijheidstelling worden op een correcte wijze conform de richtlijnen afgehandeld.

### **Maatschappelijke reïntegratie**

Op het gebied van de maatschappelijke reïntegratie kan PI De Kruisberg nog winst boeken. Zo blijft enerzijds het aantal gedetineerden dat binnen tien dagen gescreend wordt achter bij de normen. Anderzijds is ook het aanleveren van overdrachtsrapportages aan de gemeenten,

voorafgaand aan de ontslagdatum van een gedetineerde, nog niet op orde. Hier kan de inrichting, ook op directieniveau, nog de nodige inspanningen leveren.

De vormgeving van detentie- en reïntegratieplannen en de bespreking daarvan in het multidisciplinaire overleg is een positieve ontwikkeling. Hiermee wordt de aandacht op reïntegratietrajecten gevestigd en breder gedeeld. Daarnaast kan ook hier door de directie, door middel van het actief aangaan van betere samenwerkingsverbanden met reclasseringsorganisaties en andere relevante ketenpartners, de gerichtheid op reïntegratie vergroot worden.

### **Organisatieaspecten**

De Ist is overwegend positief op de criteria in het hoofdstuk organisatieaspecten.

Het personeelsmanagement is grotendeels op orde. De kwetsbaarheid zit voor De Kruisberg vooral in de kleine formaties van met name de ondersteunende diensten.

Het arbeidsverzuim is relatief laag, maar het voeren van functioneringsgesprekken en de daaraan voor medewerkers gekoppelde persoonlijke ontwikkelplannen blijven nog achter.

Ten aanzien van de communicatie constateert de Inspectie een wisselend beeld. Enerzijds verloopt het geformaliseerde overleg goed.

Teamoverleggen vinden zeer regelmatig plaats en functioneren naar behoren. Ook de informatievoorziening vanuit de directie over nieuwe beleidsontwikkelingen is op orde. Er bestaat echter ook onvrede over de manier waarop medewerkers betrokken worden bij beleidsontwikkelingen of andere voor hen relevante thema's.

De aandacht voor integriteit en integriteitsschendingen vanuit de directie is goed. Dit onderwerp zou wel periodiek terug moeten komen op de agenda's van de verschillende werkoverleggen.

Met betrekking tot evaluaties concludeert de Inspectie dat reguliere evaluaties die mede door DJI geëntameerd worden periodiek plaatsvinden. Maar een eigen actief systeem waarbij processen regelmatig tegen het licht worden gehouden en zo nodig bijgesteld, kent De Kruisberg niet.

Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle aanbevelingen.

## **Aanbevelingen**

De ISt beveelt de PI het volgende aan:

- a. Draag er zorg voor dat het (nieuwe) dagprogramma in overeenstemming is met de aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen.
- b. Borg de bezetting van de dienstvakken in de zorg, zodat de uitvoering van de noodzakelijk zorgactiviteiten niet in het gedrang komt.
- c. Draag er zorg voor dat alle gedetineerden tijdig door het mmd worden gescreend.
- d. Betrek meer medewerkers in calamiteitenoefeningen.
- e. Verbeter de (mogelijkheden voor) deelname aan het PPO en heb daarbij specifiek aandacht voor de fysieke weerbaarheidstraining.
- f. Leg in instructies duidelijk vast of na afloop van bezoek de steekproefsgewijze visitatie van gedetineerden dient te worden toegepast en, indien dit zo is, hoe de selectie voor deze visitatie tot stand komt.
- g. Verbeter de identiteitscontrole van gedetineerden die bezoek hebben. Voorzie daartoe in een conventionele controlemethode indien de biometrische apparatuur niet functioneert. Stel tevens altijd eerst de identiteit van de gedetineerde vast voordat bezoekers de inrichting verlaten.
- h. Borg intern het werkproces van de medewerker maatschappelijke dienstverlening. Ondersteun hem door het maken van concrete afspraken met gemeenten, zodat informatie-uitwisseling bij aanvang van detentie en bij ontslag beter vorm krijgt.
- i. Organiseer op directieniveau overleg met reclasseringsorganisaties en andere relevante ketenpartners teneinde de gerichtheid op de reïntegratie van gedetineerden te verbeteren.
- j. Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen in PI De Kruisberg en bevorder daarmee de ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.



**1**

# Inleiding

## 1.1 Aanleiding en doel

### Aanleiding

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door penitentiare inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beoordelen. De PI Achterhoek, locatie de Kruisberg, hierna PI De Kruisberg, is een inrichting met een bestemming als huis van bewaring (hvb) en gevangenis. De ISt heeft PI De Kruisberg niet eerder doorge-licht. In 2005, kort na de instelling van de ISt, vond bij De Kruisberg een pilot doorlichtingsonderzoek plaats. Omdat het een pilot onderzoek was, is van dat onderzoek geen rapport verschenen.

### Doel

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in PI De Kruisberg is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

## 1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting beperkt zich tot de reguliere afdelingen van PI De Kruisberg. De bij deze locatie ondergebrachte beperkt beveiligde inrichting (BBI) en de zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI) zijn niet in het onderzoek betrokken.<sup>1</sup> PI De Kruisberg is in de huidige organisatiestructuur van het gevangeniswezen een onderdeel van de zelfstandige vestiging PI Achterhoek.

## 1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van PI De Kruisberg heeft de ISt het standaardtoetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter)nationale wet- en regelgeving.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Recent heeft de ISt landelijk een themaonderzoek naar het functioneren van de ZBBI's uitgevoerd.

<sup>2</sup> Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaires en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Zie voor het volledige toetsingskader de website van de ISt ([www.inspectiesanctietoepassing.nl](http://www.inspectiesanctietoepassing.nl)), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.



Het toetsingskader omvat de aspecten:

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;
- interne veiligheid;
- maatschappijbeveiliging;
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatie.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting.

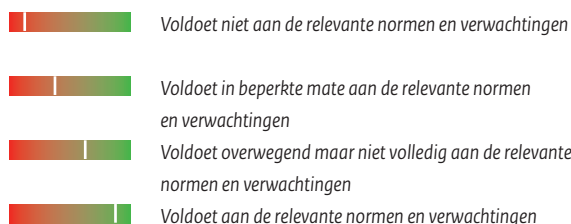
Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De ISt komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering:

- Bij de dimensie uitvoering stelt de ISt vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie beleid beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie check op de uitvoering gaat de ISt na in hoeverre op handelningsniveau de juiste uitvoering van het beleid is zeker gesteld.

Deze indeling in beoordelingsdimensies wijkt enigszins van de indeling beleid-uitvoering-borging die de ISt tot nu toe in haar rapportages hanteerde. Met de nieuwe indeling wil de ISt tot uitdrukking brengen dat de uitvoeringspraktijk in haar oordeel voorop staat.

Verder is het oorspronkelijk gehanteerde begrip ‘borging’ vervangen door ‘check’ om aan te geven dat per toetsingscriterium alleen nog wordt vastgesteld of de juiste uitvoering van het betreffende proces zeker is gesteld. In het oorspronkelijk door de ISt gehanteerde begrip borging was ook begrepen in hoeverre de inrichting het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zo nodig bijstelt. De mate waarin dat gebeurt, is in dit rapport een onderwerp dat in algemene zin aan bod komt in hoofdstuk 7: organisatieaspecten.

De ISt geeft haar oordeel per criterium met de dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering weer in de volgende vier waarderingen:



In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

## 1.4 Opzet

### **Methode**

Bij een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in de p.i. en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de p.i. verstrekte documentatie stelt de ISt eventueel aanvullende informatie-vragen op. De ISt zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over de uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering (zie 1.3).

De doorlichting van PI De Kruisberg is uitgevoerd door drie inspecteurs in een periode van drie dagen.  
Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

### **Tijdpad**

Op 15 maart 2011 heeft de ISt de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 10, 11 en 12 mei 2011 uitgevoerd. De vestigingsdirecteur heeft op 20 juni 2011 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 20 juli ontvangen. Op 1 augustus heeft de waarnemend hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

## 1.5 Objectbeschrijving

PI De Kruisberg is gehuisvest in een H-vormig gebouwencomplex. Twee gebouwen van elk twee verdiepingen worden in het midden met elkaar verbonden door een corridor. Aan weerszijden van deze corridor ligt een open binnenplaats. De ene doet dienst als luchtplaats en de andere als buitensportplaats. Bezoekers komen binnen in het eerste gebouw waar zich de kantoren bevinden en de activiteitenruimten voor gedetineerden. Zo is er op de benedenverdieping een bezoekerimte, een gymzaal, een fitnessruimte en zijn er drie arbeidszalen. Op de bovenverdieping bevinden zich de afdeling gedetineerdenzaken, de medische dienst, de afdeling waar gedetineerden binnenkomen en een bibliotheek. De behuizing is krap en het is vaak passen en meten. Zo beschikt de

geestelijke verzorging niet over een geschikte gebedsruimte.<sup>3</sup> Via de corridor verplaatsen gedetineerden en personeel zich tussen het voorgebouw en het tweede gebouw waar de gedetineerden verblijven. Steeds als gedetineerden zich van de eigen afdeling naar het voorgebouw of een van de twee binnenplaatsen begeven en op de terugweg, worden zij halverwege de corridor met een metaaldetectiepoortje gecontroleerd. Op de benedenverdieping van het gebouw waar de gedetineerden verblijven is de centraalpost gesitueerd. Aan weerszijden bevinden zich de verblijfsafdelingen. Op de begane grond zijn dit de afdelingen A0 en B0 die als bestemming huis van bewaring hebben en elk 24 cellen tellen. Beide afdelingen zijn in twee subafdelingen gesplitst met elk 12 cellen. Op zowel A0 als op B0 biedt een cellenblok van 12 cellen verblijf aan gedetineerden die alleen op cel verblijven. Het andere cellenblok van 12 cellen op beide subafdelingen biedt steeds per cel plaats aan twee gedetineerden. Omdat de reinigers op deze subafdelingen wel alleen op cel verblijven zijn er dus per subafdeling 11 cellen in gebruik als meerpersoonscel. Opgeteld zijn dit 22 cellen die plaats bieden aan 44 gedetineerden. Op de eerste verdieping liggen de afdelingen A1 en B1. Ook deze twee afdelingen bestaan elk uit twee subafdelingen van 12 cellen. Alle gedetineerden op de afdelingen A1 en B1 verblijven alleen op cel. De afdeling A1 heeft als bestemming gevangenis en biedt dus plaats aan 24 gedetineerden. De afdeling B1 is deels in gebruik als huis van bewaring en deels als extra zorgafdeling (EZV). Beide subafdelingen bieden plaats aan 12 gedetineerden. In totaal zijn er 96 cellen die plaats bieden aan 118 gedetineerden (zie tabel 1).

**Tabel 1.** Capaciteit en bestemmingen PI De Kruisberg

Bestemming	Afdeling	Cellen	Plaatsen	Mpc-plaatsen	
				Aantal	Percentage
Gevangenis	A1	24	24	0	0%
Huis van bewaring	A0	24	35	22	63%
	B0	24	35	22	63%
	B1	12	12	0	0%
EZV	B1	12	12	0	0%
<i>Totaal</i>		<i>96</i>	<i>118</i>	<i>44</i>	<i>37%</i>

<sup>3</sup> In de wederhoorreactie heeft de inrichting aangegeven dat per 1 juni een gebedsruimte gerealiseerd is.

## 1.6 Recent onderzoek

De Ist bezocht PI De Kruisberg eerder in het kader van twee themaonderzoeken. In april 2008 was dit voor het onderzoek 'Werkwijze commissies van toezicht' en meer recent in oktober 2010 voor het onderzoek 'Meerpersoonscegebruik'. De IGZ bezocht de inrichting in januari 2011 in het kader van het follow-up onderzoek medische diensten. DJI voerde in januari 2009 een Externe Security Audit (ESA) uit en deed dit in april 2011 nogmaals.

## 1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. Elke paragraaf opent met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie. Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

## 2

# Rechtspositie gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de rechtspositie van de gedetineerden in PI De Kruisberg. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie bij de vraag of de rechten van gedetineerden zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

## 2.1 Rechtmatige insluiting

### **criterium**

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en vastlegt in het gedetineerdendossier. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in oktober 2006 een fiatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

### **Bevindingen**

Gedetineerden komen binnen bij de binnenkomstenafdeling (BAD) en gaan vervolgens direct naar de bevolkingsadministratie (BVA). Daar maakt een medewerker van de BVA een foto van de gedetineerde en slaat een afdruk van diens vingerafdrukken digitaal op ten behoeve van biometrische controles in de inrichting. Ook controleert de medewerker de identiteitspapieren en registreert gegevens van de gedetineerde in een dossier. De identiteitspapieren en andere waardevolle spullen slaat de medewerker op in een afsluitbare plastic zak met daarop een code. De gedetineerde ontvangt een kopie van deze code. De plastic zakken bewaart de BVA in een kluis. Nadat de gedetineerde is ingeschreven controleert een collega van de BVA-medewerker die de inschrijving deed, of de inschrijving voldoet aan de procesbeschrijving BVA. De eerste medewerker BVA fiatteert vervolgens deze controle en de plaatsvervangend vestigingsdirecteur controleert wekelijks steekproefsgewijs 5% van de nieuwe inschrijvingen. Naast de procesbeschrijving BVA is er ook een procesbeschrijving biometrie aanwezig. De biometrische apparatuur werkt niet altijd goed. Indien er sprake is van een storing dient de gedetineerde later op de dag terug te komen, zodat alsnog diens biometrische gegevens kunnen worden vastgelegd. De BVA registreert in voorkomend geval de naam van de gedetineerde op een daarvoor bestemde lijst en bewaakt dat het vastleggen van de gegevens alsnog geschiedt.

#### Insluiting

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

De BVA werkt conform de procesbeschrijvingen BVA en biometrie en de flatteringsregeling wordt correct toegepast. Uitvoering, beleid en check op de uitvoering voldoen daarmee.

## 2.2 Huisregels en introductie

### criterium

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het Model huisregels penitentiaire inrichtingen.<sup>4</sup> Daarnaast acht de ISt het van belang dat de medewerkers van de inrichting met iedere op een afdeling inkomende gedetineerde een intakegesprek houdt met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

### Bevindingen

Voor gedetineerden die nieuw binnenkomen is er een intakegesprek op de afdeling. Pw'ers leggen dan kort de belangrijkste regels uit. Zo is het voor gedetineerden belangrijk om de procedures rondom bezoek te kennen en zo snel mogelijk geld op de inrichtingsrekening te (laten) storten zodat ze producten bij de winkel kunnen bestellen. De intake vindt doorgaans nog dezelfde dag plaats. Indien dit niet mogelijk is omdat iemand aan het einde van de dag binnenkomt vindt de intake de volgende ochtend plaats. 's Avonds legt personeel dan alleen uit hoe de spreekluisterverbinding functioneert en wijst het op de consequenties van het vernielen van de sprinklerinstallatie.

De ISt sprak met enkele gedetineerden die aangaven geen intake te hebben gehad. Bij navraag bleek dat het wel eens is voorgekomen dat gedetineerden direct op een verblijfsafdeling zijn geplaatst omdat de inkomstenafdeling vol zat. Per abuis is er toen niet direct een intake gehouden, later zou dit wel zijn rechtgezet. Afdelingshoofden hebben geen tijd om er actief op toe te zien dat intakegesprekken daadwerkelijk

<sup>4</sup> De minister van Justitie heeft het Model huisregels penitentiaire inrichtingen vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

gehouden worden. Piw'ers dienen te rapporteren dat het gesprek heeft plaatsgehad. Volgens leidinggevenden zal, indien geen registratie van de intake is opgenomen, na enige tijd vanzelf blijken dat er een registratie ontbreekt. Indien er signalen van bijvoorbeeld het bureau selectie en detentiebegeleiding (BSD) komen dat de intake niet geregistreerd is, dan zoekt de leidinggevende uit wat de oorzaak is. Blijkt de intake niet te hebben plaatsgevonden dan wordt deze alsnog uitgevoerd.

Indien een gedetineerde geen Nederlands spreekt, wordt er tijdens de intake een beroep gedaan op personeelsleden die de taal van de gedetineerde spreken. Als dit niet mogelijk is kan er gebruik worden gemaakt van de tolkentelefoon.

Tijdens de intake komen ook de huisregels aan de orde. In PI De Kruisberg is een actuele versie van de huisregels beschikbaar. Daags voor de inspectie is een nieuwe versie vastgesteld. Op elke cel is een kopie van de huisregels aanwezig waar gedetineerden direct na binnenkomst de beschikking over hebben. Dus ook als zij laat binnenkomen en pas de volgende dag een intakegesprek hebben kunnen ze reeds kennis nemen van de inrichtingsregels. De Inspectie heeft geen huisregels in andere talen aangetroffen, gedetineerden waren hier ook niet mee bekend.

#### Introductie

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

Zowel de uitvoering als het beleid en de check op de uitvoering voldoen overwegend maar niet volledig. Voor de uitvoering geldt dat gedetineerden niet geheel tevreden waren over de intake en dat het wel eens voorkomt dat er geen intake is gehouden. Bovendien is niet gebleken van een standaard check op het daadwerkelijk plaatsvinden van de intake. De huisregels zijn zeer actueel, maar uitsluitend in de Nederlandse taal beschikbaar.

### Aanbevelingen

- Stel de huisregels ook in andere talen, doch in ieder geval in het Engels, beschikbaar.
- Zie toe op het daadwerkelijk houden van een intakegesprek met elke gedetineerde.



## 2.3 Activiteitenprogramma

### **Criterium**

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal regimeactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week waarvan tenminste twee blokken van twee uur aaneengesloten). Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen volgens de aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen wekelijks minimaal gedurende 43 uur activiteiten te krijgen aangeboden. Veroordeelden tot een gevangenisstraf met een regime van algehele gemeenschap hebben recht op een programma met een wekelijks verblijf van minstens 59 uur buiten de cel en met 45 uur activiteiten. Aan gedetineerden die een cel delen biedt de inrichting zo mogelijk een wisselrooster aan.

### **Bevindingen**

Gedetineerden in PI De Kruisberg kunnen gedurende de week aan een aantal activiteiten deelnemen. Zo bestaat dagelijks de mogelijkheid om een uur in de buitenlucht te verblijven en is er ook elke dag een uur recreatie. In blokken van twee uur aaneengesloten recreatie voorziet de inrichting niet, omdat zij er de voorkeur aan geeft de recreatie dagelijks aan te bieden.

Gedetineerden uit het hvb kunnen twee keer per week een uur sporten en gedetineerden uit de gevangenis drie keer per week een uur. De inrichting biedt zowel binnen- als buitensport aan en beschikt daarvoor over een gymzaal, een fitnessruimte en een sportveld. Er is een sportinstructeur die bij ziekte of vakantie wordt vervangen door piw'ers die daartoe gecertificeerd zijn.

Gedetineerden kunnen wekelijks gedurende een uur de bibliotheek bezoeken. De bibliotheek is klein en heeft een kleine eigen collectie. Wel bestaat de mogelijkheid voor gedetineerden om boeken te laten bestellen bij de openbare bibliotheek. De levertijd van deze boeken is enkele dagen. De bibliotheek beschikt over juridische boeken, dagbladen en relatief veel tijdschriften.

Zowel gedetineerden uit de gevangenis als uit het hvb (m.u.v. de inkomstenafdeling en de EZV) hebben vier dagen per week een blok van vier uur arbeid. De arbeid die aangeboden wordt is eenvoudig van aard. Er is niet altijd aanbod van werk. Gedetineerden blijven dan op de werkzaal en drinken koffie en kaarten of schaken. Ze gaan niet terug naar de afdelingen en de lonen worden gewoon doorbetaald. Gedetineerden in de gevangenis geven aan wel graag terug naar de

afdeling te gaan als er geen werk is. Onder gedetineerden die in het hvb verblijven en samen met iemand anders op cel zitten is hier minder animo voor. Het ontbreekt net als in veel andere inrichtingen in PI De Kruisberg aan een wisselrooster voor gedetineerden die mpc geplaatst zijn. Het is dus niet zo dat gedetineerden even een rustig moment op cel hebben als de celgenoot naar een activiteit is. Ze zijn doorgaans tegelijkertijd in- en uitgesloten. De inrichting geeft aan dat er desondanks weinig incidenten zijn op mpc's omdat gedetineerden wel zoveel mogelijk de gelegenheid wordt geboden om een geschikte celgenoot uit te kiezen.

De inrichting tracht altijd te voorkomen dat een activiteit uitvalt en voorziet anders in compensatie. Bij de arbeid is dat dus kaarten in de arbeidszaal, bij de uitval van andere activiteiten kan dat een uur extra recreatie zijn. Het uitgangspunt is echter dat een activiteit in beginsel altijd doorgang dient te vinden. Zo bleek reeds dat bij afwezigheid van de sportinstructeur een gekwalificeerde piw'er diens taken waarneemt. Maar ook bij afwezigheid van de bibliothecaresse neemt een piw'er haar plaats in. Daardoor vallen deze activiteiten vrijwel nooit uit. Een uitzondering vormt het onderwijs dat wekelijks een uur wordt aangeboden. Als de onderwijzer ziek is dan kan er niet in vervanging worden voorzien.

De Kruisberg beschikt over een klein onderwijslokaal, waar op het moment van de inspectie gedetineerden achter de PC onderwijs volgden onder begeleiding van de onderwijzer. Gedetineerden kunnen aangeven dat zij interesse voor onderwijs hebben en dan wordt gekeken wat haalbaar is. In principe kan iedere afdeling een uur per week naar het onderwijs komen. De groep kan echter niet groter dan vijf a zes personen zijn. Op het moment van de inspectie kon o.a. taalonderwijs en theorie voor het rijbewijs gevolgd worden. De inrichting geeft aan dat met de invoering van het nieuwe dagprogramma per 1 juni het onderwijs voor het hvb een uur per week blijft en voor de Gevangenis twee uur per week. In het nieuwe dagprogramma zal volgens de inrichting ook voorzien zijn in activiteitenblokken waarin – aanvullend - ketenpartners, zoals ROC's<sup>5</sup>, opleidingen en trainingen verzorgen.

Het dagprogramma met de daarin opgenomen activiteiten is op cel aanwezig. De duur van het dagprogramma is in overeenstemming met de wet, maar correspondeert niet met de (verdergaande) aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen. Gedetineerden in het hvb zouden minimaal 43 uur aan activiteiten aangeboden dienen te worden en gedetineerden in de gevangenis minimaal 45 uur. Uit het door de

---

<sup>5</sup> ROC staat voor Regionaal Opleidingencentrum

inrichting verschaft overzicht blijkt dat in het hvb tussen de 36,5 en 39,5 uur (verschilt per afdeling) aan activiteiten wordt aangeboden en dat dit in de gevangenis 42 uur is. Op korte termijn verwacht de inrichtingsdirectie het nieuwe dagprogramma in te voeren. De roostermaker geeft aan dat dit dagprogramma, dat ook voorziet in activiteiten gedurende de avonden en in het weekend, wel in overeenstemming zal zijn met de aanwijzingen van het hoofdkantoor.

#### Activiteiten

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

De uitvoering en het beleid voldoen overwegend maar niet volledig. De duur van het dagprogramma is weliswaar in overeenstemming met de wet, maar correspondeert niet met de verdergaande aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen. Ook biedt de inrichting 16 i.p.v. 20 uur per week arbeid aan. In de praktijk valt de arbeid vanwege een gebrek aan werk nog wel eens uit. De inrichting biedt dan wel compensatie. Activiteiten als bibliotheek en sport vallen, door een goed vervangbeleid van de inrichting, zelden uit. Voor gedetineerden op een mpc is niet voorzien in een wisselrooster. Het dagprogramma is op cel aanwezig en is zeer recent geëvalueerd en in lijn gebracht met Modernisering Gevangeniswezen (MGW). Het nieuwe dagprogramma zal op korte termijn in werking treden.

### Aanbeveling

Draag er zorg voor dat het (nieuwe) dagprogramma in overeenstemming is met de aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen.

## 2.4 Accommodatie

### Criterium

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 dient een inrichting, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking te hebben over een substantieel aantal meerpersoonscellen.<sup>6</sup> Meestal zijn dit éénpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven.

Het is van belang dat de inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven goed onderhoudt en aan hen de mogelijkheid biedt hun kleding schoon te houden. Zij krijgen gelegenheid hun beddengoed regelmatig verschoonen en minimaal twee keer per week te douchen.

<sup>6</sup> Het streven was 13 procent meerpersoonscellen van de totale inrichtingscapaciteit. In geval van duo-cellen betekent dat 23 procent plaatsen in een meerpersoonscel.

Het Model huisregels penitentiaire inrichtingen schrijft een aantal zaken dwingend voor die op hygiëne betrekking hebben.

### **Bevindingen**

Het gebouw waarin PI De Kruisberg is ondergebracht is ooit als tijdelijke voorziening neergezet. Omdat het langer in gebruik is gebleven dan oorspronkelijk de bedoeling was, zijn er door de jaren heen steeds gebouwelijke aanpassingen geweest om het in gebruik te kunnen houden. Zo zijn er in de cellen smalle verticale ramen aangebracht omdat er veel klachten waren over de ventilatie. Ook is er op grond van brandveiligheidsvoorschriften in het gebouw en dus ook in de cellen van de gedetineerden een sprinklerinstallatie aangebracht. Deze cellen voldoen overigens aan de eisen van de ministeriële regeling verblijfsruimte penitentiaire inrichtingen. Zo zijn ze minimaal 10m<sup>2</sup> en zijn ze voorzien van een afgeschermd ruimte met een wastafel en een toilet. Douchen kunnen gedetineerden niet op cel, maar wel op de afdeling waar een aparte unit drie douches telt alsmede een toilet dat ook wordt gebruikt voor de afname van urinecontroles (uc's). Gedetineerden kunnen deze douches gebruiken tijdens de recreatie.

Ondanks alle aanpassingen zijn delen van het gebouw gedateerd. De ruimte is beperkt en met name de arbeidszalen doen zeer kaal en sober aan. Wel is het overal schoon en goed opgeruimd. Dat geldt ook voor de luchtplaats waar gedetineerden bij slecht weer de mogelijkheid hebben om te schuilen onder overkappingen. De reiniging van de voor gedetineerden toegankelijke locaties geschiedt door de afdeling arbeid. Een werkmeester begeleidt een groep gedetineerden die het gebouw reinigt en ziet er op toe dat dit goed gebeurt. Het hoofd arbeid is eindverantwoordelijk. De afdeling Facilitaire Zaken is verantwoordelijk voor de schoonmaak van de kantoorruimtes en zet daar een extern schoonmaakbedrijf voor in.

In de huisregels is vastgelegd dat gedetineerden zelf hun cel schoon dienen te houden en personeel ziet hier ook op toe. Op elke afdeling is tevens een afdelingsreiniger aangesteld, deze heeft als enige op de mpc-afdelingen een eigen cel.

Gedetineerden kunnen op eigen kosten kleding wassen en één keer per week verstrekt de inrichting schoon beddengoed en schone handdoeken.

In de zomer is het voor zowel gedetineerden als personeel erg warm op de afdelingen. Gedetineerden zouden graag extra luchtmomenten krijgen op warme dagen, maar de mogelijkheden hiervoor zijn zeer beperkt. Wel bestaat de mogelijkheid om een ventilator te kopen.

**Accommodatie**

Uitvoering



Beleid



Check

**Oordeel**

Op het criterium accommodatie voldoet de inrichting aan de normen en aan de verwachtingen van de Ist. Wel zei opgemerkt dat het gebouw zijn beperkingen kent. Het gaat dan vooral om de kale sobere arbeidsruimtes en de hoge temperaturen gedurende de zomer op de verblijfsafdelingen.

## 2.5 Voeding en winkel

**Criterium**

De artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw bepalen dat de inrichting bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening houdt met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van gedetineerden. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen (pve) opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen in meerderheid van de gevallen cateringbedrijven de voeding leveren, dienen zij te voldoen aan dit pve.<sup>7</sup>

Op grond van artikel 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaatsvindt, varieert per inrichting.

**Bevindingen**

De gedetineerden in PI De Kruisberg zijn ronduit ontevreden over de voeding. De warme maaltijden worden in een bakje geserveerd. Dit bakje heeft geen verschillende compartimenten waardoor alles bij elkaar ligt. Gedetineerden geven aan dat er minder groente geserveerd wordt dan voorheen en dat er weinig variatie in fruit is. Ze kunnen kiezen tussen een appel en een sinaasappel die doorgaans ook nog erg klein zijn. De warme maaltijd wordt conform het landelijk contract met DJI door Sodexo geleverd en opgewarmd in een regeneratiekeuken. De inrichting heeft geen eigen keuken waar maaltijden voor gedetineerden worden bereid. De inrichting gaat goed om met religieuze voedingsvoorschriften, volgens gedetineerden zijn hier nooit klachten over. Gedetineerden zijn verder ontevreden over de hoeveelheid brood, deze vinden ze te beperkt. Per twee dagen krijgen ze een half brood, waar dit voorheen een heel brood was. Als gedetineerden aangeven dat ze te weinig brood hebben zou de inrichting dit niet aanvullen. Dit is opvallend omdat de Inspectie bij een recente doorlichting in een andere locatie van PI Achterhoek ook constateerde dat er slechts een half brood

<sup>7</sup> Een enkele inrichting van het gevangeniswezen bereidt de voeding nog vers in eigen keukens.

per twee dagen verstrekt wordt en de p.i. toen aankondigde regiobreed, waar nodig, aanvullend brood te verstrekken. Omdat dit in PI De Kruisberg niet gebeurt kopen gedetineerden zelf brood bij via de winkel. Voorwaarde is dan wel dat ze geld op hun inrichtingsrekening hebben staan. Voor nieuw binnengekomen gedetineerden is dit nog niet het geval, zij kunnen dus geen brood bijkopen.

Ook over de winkel zijn de gedetineerden niet tevreden, ze vinden de winkel te duur. De Gedetineerdencommissie (Gedeco) heeft hierover met de commissie van toezicht gesproken en zal de directie binnenkort in kennis stellen van haar bevindingen. Volgens de gedetineerden verhoogt de leverancier stelselmatig de winkelprijzen. De afdeling Facilitaire Zaken geeft aan de prijsontwikkeling van de winkelprijzen niet te monitoren. In het overleg met de commissie van toezicht kwam ook de beperkte broodverstrekking aan de orde. Klachten over voeding kwamen daarnaast regelmatig naar voren in de reguliere contacten tussen gedetineerden en de maandcommissaris van de commissie van toezicht. APS levert de winkelproducten. Gedetineerden hebben de mogelijkheid om met deze producten op de afdeling zelf te koken. Er zijn per 24 gedetineerden (twee afdelingen van 12) vier kookpitten beschikbaar. Omdat de afdelingen nooit tegelijk zijn uitgesloten willen maximaal 12 gedetineerden tegelijkertijd gebruik maken van de vier kookpitten. Gedetineerden vinden dit weinig, maar geven aan dat het goed gaat omdat de sfeer op de afdeling goed is en soms één gedetineerde voor een paar personen kookt. Doordat ze zelf kunnen koken maken ze regelmatig geen gebruik van de van inrichtingswege verstrekte warme Sodexo-maaltijd. De maaltijden die overblijven worden weggegooid of beschikbaar gesteld aan gedetineerden die niet over de middelen beschikken om zelf te koken en behoefte hebben aan meer voeding.

#### Voeding

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Hoewel er kritiek is op de kwaliteit en de kwantiteit van de voeding, is dit de PI De Kruisberg slechts ten dele aan te rekenen. De inrichting is namelijk grotendeels afhankelijk van het landelijke beleid. Het per twee dagen beschikbaar stellen van een half brood is wel een eigen keuze. Het binnen de PI De Kruisberg niet uitvoering geven aan het vestigingsbrede besluit om tekorten in de broodmaaltijd naar behoefte aan te vullen vindt de Inspectie opmerkelijk. Dat maakt dat de uitvoering en het beleid overwegend en niet volledig voldoen.

#### Aanbeveling

Draag er zorg voor dat, overeenkomstig het vestigingsbrede besluit, tekorten in de broodmaaltijd naar behoefte worden aangevuld.

## 2.6 Maatschappelijk contact

### **criterium**

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden ten minste 1 uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand. Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van artikel 24 lid 4 van de European prison rules (EPR) verwacht de ISt dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden maandelijks op bezoek kunnen komen. Bovendien dient een p.i. ten minste vier keer per jaar, buiten het reguliere bezoek om, ouder-kinddagen te organiseren.

### **Bevindingen**

Gedetineerden in het hvb kunnen wekelijks een uur bezoek ontvangen. Voor gedetineerden in de gevangenis is dit twee uur per week. Deze tijd kan daadwerkelijk met het bezoek doorgebracht worden en is dus zonder begeeftijden van en naar het bezoek. Bij de bezoektijden is geen rekening gehouden met schoolgaande kinderen. In het nieuwe dagprogramma zal dit deels wel mogelijk zijn. Er zijn dan ook bezoekblokken in het weekend. De inrichting had ook graag bezoek in de avonden aangeboden, maar de ondernemingsraad was hier tegen omdat dan niet voldaan zou kunnen worden aan de norm voor in te zetten bhv'ers. Nu reeds organiseert de inrichting voor gedetineerden maandelijks een vader-kinddag.

Bezoek wordt over het algemeen goed bejegend, er zijn weinig klachten over. Bij de ingang is een folder beschikbaar waarin het drugsontmoedingsbeleid van DJI is uitgelegd. Bovendien hangt er een formulier bij de portier waarop staat aangegeven dat bezoekers gecontroleerd worden en wat daarbij de regels zijn. Deze regels stuurt de inrichting niet vooraf naar de bezoekers. Het is aan de gedetineerden om hun bezoek over de bezoekregels te informeren.

In de bezoekszaal is een zogenoemde slangvormige tafel geplaatst die de bezoekers van de gedetineerden scheidt teneinde verwisseling te voorkomen. Gedetineerden vinden desalniettemin dat ze redelijk humaan contact met hun bezoekers kunnen hebben. Personeel is niet overdreven streng en bij aanvang en aan het einde is fysiek contact

mogelijk. Kleine kinderen mogen aan het begin van het bezoek even op schoot genomen worden. Voor kinderen is er een speeltafel aanwezig. Voor bezoek dat van ver komt (bijv. uit het buitenland) bestaat de mogelijkheid om een keer per maand een blokbezoek van meerdere uren te brengen. De inrichting houdt als het om telefoneren gaat ook rekening met relaties die in een andere tijdzone wonen. Als gedetineerden aan kunnen tonen dat contact uitsluitend buiten het dagprogramma om mogelijk is, biedt personeel ze de mogelijkheid om op een ander tijdstip te bellen.

De voorzieningen voor het bellen zijn redelijk goed en gedetineerden zijn er ook tevreden over. Ze kunnen steeds tijdens de recreatie bellen. Dat betekent dat er per week 7,5 uur gebeld kan worden per groep van 12 gedetineerden. Op de ene afdeling zijn er dan twee telefoons beschikbaar op de andere afdeling 1 telefoon. Gedetineerden dienen de kosten voor het bellen zelf te betalen. Omdat ze een cobrakaart in de inrichting kunnen kopen zijn de belkosten relatief laag. Direct bij binnenkomst krijgen gedetineerden doorgaans de gelegenheid om, zo nodig op kosten van de inrichting, telefonisch contact te hebben met relaties. Indien gedetineerden echter aan het einde van de dag binnenkomen wordt deze mogelijkheid niet geboden, ze moeten dan tot de volgende ochtend wachten. Toegang tot het nieuws hebben gedetineerden via de tv op cel en in de recreatieruimte. Daarnaast zijn er kranten in de bibliotheek beschikbaar.

De regels omtrent contact met de buitenwereld zijn voor gedetineerden in de huisregels beschreven. Het gaat dan om de bezoeksregels, maar ook over contact met de advocaat, met de diplomatieke of consulaire vertegenwoordiger en om telefoneren. Voor dit laatste aspect geldt dat in de huisregels de wettelijke minimum norm van 10 minuten per week als uitgangspunt geldt. In de praktijk zijn de mogelijkheden, zoals gezegd, veel ruimer. Het bezoek is als activiteit ook opgenomen in het activiteitenprogramma.

#### Contact

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Op het criterium maatschappelijk contact blijkt uit alles dat de inrichting zoveel mogelijk rekening houdt met de gedetineerden. Onder de gegeven omstandigheden ervaren gedetineerden personeel redelijk coulant als het gaat om het contact met bezoek. Schoolgaande kinderen biedt de inrichting maandelijks de mogelijkheid om hun gedetineerde vader in het weekend te bezoeken. Ook als bezoek van ver komt zijn er mogelijkheden om langer met het bezoek samen te zitten. Voor het telefonisch contact met relaties uit een andere tijdzone tracht personeel bovendien zoveel mogelijk in een oplossing te voorzien. De mogelijkheden om te bellen zijn sowieso veel ruimer dan de minimale norm die



in de wet en in de huisregels is beschreven. Voor gedetineerden die aan het einde van de dag binnenkomen zou de inrichting nog wel een voorziening kunnen treffen om direct bij binnenkomst telefonisch contact te kunnen hebben met relaties. Daarom voldoen de uitvoering en het beleid overwegend en niet volledig.

### **Aanbeveling**

Bied gedetineerden altijd de mogelijkheid om direct bij binnenkomst telefonisch contact te hebben met relaties.

## **2.7 Toegang tot zorg**

### **Criterium**

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg), psychosociale zorg en geestelijke zorg. In de inrichting dient voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden. Artikel 42 van de Pbw bepaalt dat de aan de inrichting verbonden arts regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO).

### **Bevindingen**

De bezetting van de medische dienst en de psycholoog heeft de laatste tijd onder druk gestaan. De formatie verpleegkundigen is aangevuld met tijdelijke ondersteuning en de psychologe is weer aanwezig. Sinds kort wordt met een vast spreekuur per afdeling gewerkt, eerder verliep dit met sprekersbriefjes. In spoedgevallen wordt altijd een arts in huis gehaald.

De toegang tot de psycholoog vindt meestal binnen een paar dagen plaats. Zowel de medische dienst als de psycholoog vervullen een actieve rol in het psychomedisch overleg. Daarnaast bezoeken de psycholoog en een verpleegkundige ook het multidisciplinaire overleg (MDO).

De tandarts is geregeld in de inrichting aanwezig en gedetineerden kunnen makkelijk terecht voor een afspraak.

Voor wat betreft de geestelijke verzorging zijn alle denominaties in De Kruisberg vertegenwoordigd. De geestelijk verzorgers hebben een aanstelling van een beperkt aantal uur, die zij vaak nog combineren met

een aanstelling in een andere inrichting. Het aanbod van de geestelijke verzorging voldoet, er zijn geen wachtlijsten en wanneer iemand contact zoekt met de geestelijke verzorging is dat meestal snel te regelen. Tijdens feestdagen worden vaak wat extra activiteiten georganiseerd. Dat gebeurt ook bij islamitische feestdagen.

De Inspectie signaleert echter ook een aantal knelpunten. Zo beschikt de inrichting niet over een geschikte gebedsruimte. Individuele gesprekken worden gevoerd in een ruimte die niet ideaal gelegen is; tegenover de centraal post, met weinig mogelijkheden tot het verschaffen van privacy. Er moet dus vaak worden geïmproviseerd.

Per 1 juni zal de vergaderzaal in het voorgebouw in de weekenden voor de gebedsdienst ter beschikking van de geestelijke verzorging komen, zoals dat nu door de week al gebeurt voor de imam. De directie erkent desgevraagd deze beperkingen, maar zegt gebouwelijk gezien niet anders te kunnen.

De geestelijk verzorgers nemen, mede vanwege hun beperkte aanstellingstijd, niet deel aan het multi-disciplinaire overleg. Als er bijzonderheden voor deze overleggen zijn worden die ad hoc doorgegeven. Zowel de geestelijk verzorgers als de medische dienst ervoeren de afgelopen periode weinig aandacht van het portefeuillehoudend directielid. Voorgaande levert bij deze dienstvakken regelmatig het gevoel op aan de zijlijn van de organisatie te functioneren.

#### Toegang zorg

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

De uitvoering op het criterium toegang tot zorg voldoet overwegend.

Gedetineerden hebben een goede toegang tot de medische zorg en ook de psychosociale zorg is voldoende beschikbaar.

Aan de inrichting zijn geestelijk verzorgers verbonden van verschillende denominaties.

Vanwege de krappe bezetting bij de medische dienst enerzijds en de geringe aanstellingstijden van de geestelijk verzorgers anderzijds functioneren beide dienstvakken vaak onder tijdsdruk en hebben zij niet de tijd en gelegenheid om aan allerlei werkgroepen deel te nemen. Met name de geestelijke verzorging mist node een goede gespreksruimte en een ruimte voor de gebedsdiensten. Bovendien ervoeren beide dienstvakken de afgelopen periode weinig aandacht van het portefeuillehoudend directielid.

### Aanbevelingen

- Borg de bezetting van de dienstvakken in de zorg, zodat de uitvoering van de noodzakelijk zorgactiviteiten niet in het gedrang komt.
- Realiseer, in overleg met de geestelijk verzorging, geschikte ruimtes voor de uitoefening van hun taken.

## 2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

### **criterium**

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire middelen en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het Model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen over de procedure en vormgeving van sancties, en over de wijze van afzondering van gedetineerden.

### **Bevindingen**

De plaatsvervangend vestigingsdirecteur legt in voorkomende gevallen in PI De Kruisberg sancties op. Dit gebeurt uitsluitend nadat de gedetineerde door hem en een afdelingshoofd gehoord is. Deze hoorplicht is ook beschreven in de huisregels. Indien een gedetineerde geen Nederlands spreekt, treedt een personeelslid op als tolk of wordt de tolktelefoon gebruikt.

De isoleerafdeling heeft drie cellen, waarvan een uitgerust met camera. Gedetineerden met een verhoogd risico op zelfdestructief gedrag staan permanent onder camerabewaking.

De cellen hebben een raam waardoor zicht op de buitenmuur mogelijk is. Het aantal cellen is toereikend voor de Kruisberg. Twee van de cellen waren op het moment van inspectie bezet. De luchtkooien bevinden zich een verdieping hoger. Deze luchtkooien zijn ruim, bieden voldoende buitenlucht en gelegenheid om te schuilen. De geïsoleerde gedetineerden behouden hun recht om te bellen, bezoek te ontvangen en iedere dag een uur te luchten. Personeel van de afdeling waar de geïsoleerde gedetineerde van afkomstig is, draagt zorg voor de verzorging van de gedetineerde. Per cel is een map aanwezig waarin personeel voor de in die cel verblijvende gedetineerde bijzonderheden noteert. Het gaat dan bijvoorbeeld om verstrekte maaltijden en medicijnen. Tijdens het bezoek van de Ist bleek dat voor een van de twee gedetineerden de registratie niet op orde was. Gedurende het weekend waren er geen gegevens over de gedetineerde geregistreerd. Een van de afdelingshoofden gaf aan stelselmatig te controleren of deze gegevens daadwerkelijk geregistreerd worden. Omdat hij de dag na het weekend verlof had gehad, was hij nog niet in de gelegenheid geweest om dit constateren.

De PI Achterhoek heeft een beleid voor disciplinaire straffen en maatregelen. In het beleid is vastgelegd op welk (strafbaar) feit welke sanctie volgt. De inrichting houdt ook een registratie bij van de opgelegde straffen en de reden van het opleggen van de sanctie. In 2010 waren er vanuit het hvb 64 plaatsingen naar de isoleerafdeling.

#### Disciplinaire straffen en maatregelen

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

De uitvoering voldoet overwegend maar niet volledig omdat de registratie van bijzonderheden over een van de op de isoleerafdeling verblijvende gedetineerden niet op orde was. Omdat een afdelingshoofd doorgaans wel stelselmatig zou controleren of de registratie op orde is, voldoet de check op de uitvoering overwegend. Het beleid voldoet volledig omdat er een gemeenschappelijk sanctiebeleid is en gedetineerden in de huisregels over de hoorplicht worden geïnformeerd.

## 2.9 Klachtafhandeling

### criterium

De Pbw biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de penitentiaire inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

### Bevindingen

Gedetineerden in PI De Kruisberg zijn bekend met de commissie van toezicht en met de beklagcommissie, de maandcommissaris zegt hen niet zoveel. De commissie van toezicht overlegt maandelijks met de vestigingsdirecteur of diens plaatsvervanger. Uit het jaarverslag van de cvt blijkt dat er in 2010 in totaal 11 keer een overleg heeft plaatsgevonden. Aan de orde kwamen ingezonden stukken van de directie, het verslag van de vorige vergadering en van de maandcommissaris. Ook de uitspraken van de beklagcommissie en relevante uitspraken van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) kwamen aan bod.

Onderwerpen die in 2010 de revue passeerden waren o.a. Modernisering Gevangeniswezen, de inrichting van de bezoekszaal (met slang), het organiseren van meer ouder-kind dagen, uitval van de arbeid en de eventuele oorzaken daarvan en de compenserende maatregelen, betere voorlichting van de commissie van toezicht aan piw'ers en de (concept-) gedragscode voor commissies van toezicht.

De relatie met de directie is goed te noemen. Alleen ligt er nu een verschil van mening over de vergoedingen van de commissie.

Zoals gezegd is de maandcommissaris minder bekend bij gedetineerden. Toch komt deze twee keer per maand in de inrichting. Het betreft dan een duo-bezoek van twee maandcommissarissen. De maandcom-

missaris bezoekt gedetineerden die een sprekersbriefje hebben ingevuld en bemiddelt tevens in beklagzaken. Leidt dit niet tot een oplossing dan gaat de klacht alsnog door naar de beklagcommissie.

De beklagcommissie houdt een tot twee keer per maand zitting. Deze zitting is altijd meervoudig en bestaat uit drie leden. Gedetineerden kunnen op de afdeling zelf een beklagformulier pakken en daarmee een klacht indienen. De inrichting heeft gemiddeld twee weken nodig om een verweerschrift te schrijven. Tijdens de behandeling ter zitting kan de gedetineerde zich desgewenst laten bijstaan door een tolk of een rechtsbijstandverlener. De totale doorlooptijd van de klachtafhandeling bedraagt gemiddeld zes weken.

Hoe gedetineerden in beklag kunnen gaan of contact kunnen krijgen met de maandcommissaris is beschreven in de huisregels.

#### Beklag

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

PI De Kruisberg heeft een kleine maar actieve commissie van toezicht. Desondanks blijkt de maandcommissaris niet goed bekend bij gedetineerden. Mogelijk komt dit door de hoge doorstroom van gedetineerden. De totale doorlooptijd van de klachtafhandeling bedraagt gemiddeld zes weken. Vergeleken met andere inrichtingen is dit redelijk snel doch niet binnen de in de wet gestelde termijn van vier weken. De uitvoering voldoet daarom overwegend en niet volledig. Het beleid en de check op de uitvoering voldoen.

## 2.10 Conclusie

De Inspectie is positief over de rechtspositie van gedetineerden in PI De Kruisberg. Veel criteria voldoen overwegend tot volledig. Ruimte voor verbetering is er echter nog wel. Zo zijn de huisregels uitsluitend in de Nederlandse taal beschikbaar en correspondeert de duur van het dagprogramma niet met de aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen. Voor gedetineerden op een mpc is bovendien niet voorzien in een wisselrooster.

Opvallend vindt de Inspectie de keuze om per twee dagen een gedetineerde maximaal een half brood ter beschikking te stellen. Dit wijkt af van het vestigingsbrede besluit om tekorten in de broodmaaltijd naar behoefte aan te vullen.

Op het criterium maatschappelijk contact blijkt uit alles dat de inrichting zo veel mogelijk rekening houdt met de gedetineerden. Voor gedetineerden die aan het einde van de dag binnenkomen zou de inrichting nog wel een voorziening kunnen treffen om direct bij binnenkomst telefonisch contact te hebben met relaties.

De krappe bezetting bij de medische dienst en de geringe aanstellings-tijden van de geestelijk verzorgers maken dat beide dienstvakken vaak onder tijdsdruk functioneren. Bovendien ervoeren beide dienstvakken de afgelopen periode weinig aandacht van het portefeuillehoudend directielid.

Tenslotte constateerde Inspectie dat de registratie van bijzonderheden over een van de op de isoleerafdeling verblijvende gedetineerden niet op orde was. Dit zou een incident betreffen.

# 3

## Omgang met gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de gedetineerden in PI De Kruisberg. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de gedetineerden.

## 3.1 Screening

### **criterium**

Zo snel mogelijk na binnenkomst dient de inrichting een gedetineerde te screenen op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor medege-detineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke behoeften en zorgbehoeften. De Ist verwacht van de inrichting ten minste dat zij bij insluiting relevante informatie signaleert en verifieert en dat zij spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde informeert naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften.

Alvorens de inrichting een gedetineerde plaatst op een meerpersoons-cel, heeft zij nagegaan of er contra-indicaties zijn.<sup>8</sup>

### **Bevindingen**

Gedetineerden worden, na binnenkomst in de inrichting, zo snel mogelijk gescreend. Verschillende partijen zijn betrokken bij deze screening.

#### *Screening door BSD*

Als voor binnenkomst van een gedetineerde informatie van het politiebureau komt, vraagt het BSD zo snel mogelijk het digitale dossier op. Die dossiers zijn echter niet altijd actueel. De ingewonnen informatie wordt doorgegeven aan de verblijfsafdelingen. Ook de badafdeling, waar betrokkene binnenkomt, krijgt vaak een kopie. Als een gedetineerde uit een andere PI komt is er vaak al meer informatie beschikbaar.

---

<sup>8</sup> Dit kunnen zijn: psychische gestoordheid, verslavingsproblematiek, de gezondheidstoestand, gedragsproblematiek, delictachtergrond en/of opgelegde beperkingen. De Ist is van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met rookgedrag.



### *Screening verblijfsafdeling*

Gedetineerden komen in De Kruisberg binnen op een inkomstenafdeling, op een eenpersoonscel. In beginsel wordt nog op de dag van binnenkomst een intakegesprek gehouden. Een late inkomst wordt in ieder geval kort uitgelegd hoe het systeem voor de celoproepen werkt. Verder krijgen zij een standaard informatiepakket met o.a. de afdelingsregels uitgereikt. De intake vindt dan de volgende ochtend of na het weekend plaats. De Kruisberg beschikt over een stabiel personeelsbestand met zeer ervaren piw'ers. Bijzonderheden met betrekking tot gedetineerden komen vrij snel aan het licht. De piw'ers weten vaak ook snel de juiste deskundigen in te schakelen.

De Kruisberg is recent gestart met screening volgens de landelijke screeningsmethode Inkomsten, Screening en Selectie (ISS). Hierbij hanteren de piw'ers een standaardvragenlijst. De verkregen informatie wordt geregistreerd in TULP. Het Multidisciplinaire Overleg (MDO) bespreekt een gedetineerde, bij voorkeur, binnen 10 dagen. Daarna wordt een besluit genomen over de doorplaatsing van betrokkene. Bij het intakegesprek wordt ook gekeken naar de geschiktheid voor de meerpersoonscellen (mpc). Gedetineerden hebben zoveel mogelijk inspraak in de keuze voor een celgenoot. Doordat er de laatste tijd vrij veel contra-indicaties zijn is het niet altijd mogelijk om gedetineerden bij binnenkomst op een eenpersoonscel te plaatsen.

### *Medische screening*

Gedetineerden worden doorgaans binnen 24 uur door de medische dienst gescreend. Late inkomsten op vrijdag worden in principe pas na het weekend gezien. Indien nodig wordt wel een arts in huis gehaald. Ook wordt informatie over betrokkene ingewonnen bij de politie, bijv. over medicijngebruik. Alle informatie wordt door de verpleegkundigen verwerkt in het informatiesysteem microhis. De arts en een medisch administratief medewerker hebben toegang tot het systeem. De medische dienst heeft ook veel vertrouwen in de deskundigheid van het executieve personeel.

### *MMD screening*

De medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) hoort een gedetineerde met een strafrestant van twee weken, binnen tien dagen na binnenkomst te screenen op de vier leefgebieden: identiteit(sbewijs), inkomen (inclusief schulden), huisvesting en zorg. Gedetineerden van wie bij binnenkomst al bekend is dat ze korter dan twee weken in de inrichting zullen zijn, worden geadviseerd om zelf na hun invrijheidstelling een aantal zaken te regelen bij de gemeente. De Kruisberg beschikt over één mmd'er. In de praktijk is een stagiair

belast met de screening. Zij vraagt informatie op bij de gemeente van herkomst en voert die gegevens, indien beschikbaar, in het Digitaal platform aansluiting nazorg (DPAN) in. Doorgaans verstrekt de gemeente die informatie niet binnen vijf dagen (het kan soms wel weken duren). De mmd'er moet dan intern de screening verzorgen. Met de krappe personele bezetting is dat niet haalbaar. De mmd'er schat zelf dat de helft van de gedetineerden niet binnen de vereiste 10 dagen gescreend is. De mmd'er houdt zich voornamelijk bezig met casuïstiek. De gedetineerden in De Kruisberg zijn niet tevreden over het MMD. Er vindt in hun ogen nauwelijks screening plaats.

#### *Mpc-plaatsing*

De medische dienst heeft een actieve rol in het bespreken van contra-indicaties voor meerpersoonscelgebruik in het PMO. Ook de psycholoog kan een contra-indicatie voor mpc-plaatsing aangeven. BSD verstrekt tevens een advies over het al dan niet plaatsen op een meerpersoonscel. Het afdelingshoofd is uiteindelijk verantwoordelijk voor de selectie.

In de Kruisberg beginnen gedetineerden op een eenpersoonscel en kunnen daar, volgens personeel, dan zo mogelijk de voorkeur voor een celgenoot uitspreken. De Kruisberg kent geen maximum verblijfsduur voor het verblijf op een meerpersoonscel. Gedetineerden zijn daarover en over het selectiebeleid niet altijd tevreden. Zij geven aan dat ze niet altijd zelf een celgenoot kunnen kiezen. Nadat ze zijn doorgeplaatst naar een mpc verblijven ze daar relatief lang. Als ze dan regelmatig een nieuwe celgenoot krijgen, klikt dat niet altijd.

Bij de introductie van de meerpersoonscellen waren er verhoudingsgewijs veel mpc-cellen waardoor de plaatsing naar een eenpersoonscel i.v.m. een contra-indicatie nogal eens moeilijk verliep.

De Inspectie heeft een Procesbeschrijving mpc ontvangen. Bij bestudering blijkt dat volgens deze procesbeschrijving iedereen eerst op een mpc geplaatst wordt en later op een eenpersoonscel (epc). Dit strookt niet met de praktijk waarin iedereen eerst epc geplaatst wordt en pas later mpc.

#### Screening

##### Uitvoering



##### Beleid



##### Check



#### **Oordeel**

De uitvoering van de screening bij binnenkomst voldoet overwegend aan de normen van de Ist. De verschillende partijen weten wat van hen verwacht wordt en met gebruikmaking van de ruime werkervaring van met name de piw'ers, komen bijzonderheden van gedetineerden snel aan het licht. De MMD-screening blijft in de praktijk achter bij de gewenste norm.

Het beleid en de check op de uitvoering kunnen nog verbeteren. Dat

betreft met name de inrichting van het MMD-screeningsproces. Hier is de inrichting wel erg afhankelijk van de inzet van één medewerker.

#### **Aanbevelingen**

- Draag er zorg voor dat alle gedetineerden tijdig door het mmd worden gescreend.
- Stimuleer gemeenten om de gevraagde info snel toe te sturen.

## **3.2 Bejegening**

#### **Criterium**

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd.

Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe.

De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de gedetineerden over de gang van zaken in de inrichting.

#### **Bevindingen**

PI De Kruisberg verwacht dat medewerkers handelen volgens de uitgangspunten van de werkwijze Motiverende bejegening.

Motiverende bejegening is een onderdeel van het programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW).

Ook vestigingsbreed bepaalt dit de visie. De meeste personeelsleden hebben de training 'Motiverend bejegenen' gevolgd.

De meeste geïnterviewden zijn daar enthousiast over, een enkeling vond de training niet altijd aansluiten bij de praktijk. De inrichting kenmerkt zich verder door een gemoedelijke sfeer met korte lijnen (voordeel van de kleinschaligheid). Iedereen kent iedereen, hetgeen makkelijk werkt. De onderlinge contacten zijn plezierig.

De omgang met gedetineerden is over het algemeen goed en respectvol. Discriminatie komt in de praktijk niet voor.

De gedetineerden zijn ook zeer te spreken over de omgangscultuur in De Kruisberg. Zij vinden dat de piw'ers goed met ze omgaan, vriendelijk zijn en bereid zijn wat voor hen te doen.

Over het mentoraat vernam de Inspectie tijdens haar bezoek verschillende geluiden. Volgens de leidinggevenden wordt gewerkt met mentoren. In de praktijk heeft elke gedetineerde ook een mentor

toegewezen gekregen. Echter het mentoraat wordt wisselend toegepast. Periodiek dient tussen mentor en gedetineerde een gesprek plaats te vinden. De geïnterviewde gedetineerden geven aan dat de naam van de mentor weliswaar vermeld staat op het bord, maar die mentor doet niet veel voor hen. Hij maakt periodiek de rapportage, maar wat de mentor verder nog doet is niet duidelijk.

De executieve medewerkers kunnen gedetineerden vooral tijdens de recreatie-uren spreken, daarbuiten zijn gedetineerden naar andere activiteiten of zijn ze ingesloten. Desondanks geven zowel de piw'ers als de gedetineerden aan dat er nog wel tijd voor een gesprek gemaakt wordt. Met wat extra tijd zou dit beter vormgegeven kunnen worden en in die zin zijn gedetineerden en piw'ers tevreden over het herinvoeren van een avondprogramma. Met name gedetineerden met problemen kunnen dan wat extra aandacht krijgen.

Er is in De Kruisberg een Gedetineerdencommissie (Gedeco) actief. Zij vergadert eens per maand onderling en eens per maand met de directie. De Gedeco voelt zich serieus genomen door de directie. Er wordt goed geluisterd en er wordt rekening gehouden met haar ideeën of suggesties.

#### Bejegening

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Het bejegeningssklimaat in De Kruisberg is ronduit goed te noemen. De inrichting kenmerkt zich door een informele cultuur en dit wordt ook in de omgang met gedetineerden duidelijk. Het mentoraat krijgt nog niet echt vorm en beperkt zich in de praktijk tot het vervaardigen van de periodieke rapportage. Enkel daarom voldoen uitvoering, beleid en check op de uitvoering niet volledig.

#### Aanbevelingen

Ontwikkel het mentoraat verder, zodat het meer inhoud en betekenis krijgt.

### 3.3 Rapportage en documentatie

#### Criterium

De Ist verwacht dat de p.i. een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat de p.i. informatie over het verblijf van een gedetineerde, zoals dagrapportages, registreert in TULP-selectie en dat de leiding van de p.i. de kwaliteit van rapportages bewaakt.

Van iedere gedetineerde dient de p.i. tevens een penitentiair dossier aan

te leggen met onder meer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf, selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d.

### **Bevindingen**

De inrichting beschikt over een implementatieplan multidisciplinair overleg (MDO). Hierin is vastgelegd dat de leidinggevendenden verantwoordelijk zijn voor de inhoud en kwaliteit van de rapportages.

Ook de werkwijze en samenstelling van het MDO liggen hierin vast.

Sinds kort wordt voor elke gedetineerde een Detentie- & Reïntegratieplan (D&R) opgesteld. Dat plan wordt periodiek in het MDO besproken en bijgesteld. Voor kortverblijvende gedetineerden gebeurt dit eens per zes weken en voor langverblijvende gedetineerden eens per drie maanden.

Het opstellen van de D&R-plannen staat nog in de kinderschoenen.

Weliswaar rapporteren alle disciplines over de gedetineerden, de samensmelting tot een echt D&R-plan moet zich nog verder ontwikkelen.

De Kruisberg heeft wekelijks een multidisciplinair overleg. Daar worden de gedetineerden besproken die voor een periodieke bijstelling van hun D&R-plan aan de beurt zijn. Ook andere bijzonderheden worden doorgenomen.

Van alle afdelingen is een vertegenwoordiger aanwezig. Ook de psycholoog, mmd-er en een verpleegkundige nemen altijd deel aan het overleg. Andere medewerkers (bijv. van de geestelijke verzorging of van de sport) kunnen op afroep deelnemen. Zij bezetten veelal een solo-functie en kunnen zich niet altijd vrijmaken voor het overleg. Wel proberen zij, ook als ze niet aanwezig zijn bij het overleg, een rapportage aan te leveren.

Het hoofd BSD bewaakt de overall kwaliteit van de rapportages. Ook het afdelingshoofd checkt rapportages incidenteel op volledigheid en kwaliteit. In laatste instantie heeft ook de selectiefunctionaris hier een rol in. Bij een kwalitatief onvoldoende rapportage wordt bijvoorbeeld geen beschikking afgegeven. Dit gebeurt echter slechts sporadisch. De inrichting kan ook ten aanzien van het onderwerp rapportage bouwen op de ruime ervaring van veel geroutineerde medewerkers.

Het penitentiaire dossier (pendossier) van een gedetineerde wordt digitaal bijgehouden. Dit werkt echter niet altijd goed, het systeem is traag en kent veel storingen. Het dossier bevat o.a. selectie-adviezen en adviezen van politie en OM. Nadat de directie gedetineerden in het

kader van een disciplinaire straf of maatregel heeft gehoord, tekent zij bij het BSD de opgemaakte beschikking. Deze wordt vervolgens verspreid naar de afdeling en opgeslagen in het dossier. Het pendossier wordt met de gedetineerde overgedragen naar een vervolginrichting.

#### Rapportage

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Het MDO functioneert al enige tijd in de nieuwe vorm. Alle disciplines maken een gedragsrapportage over de gedetineerde. De inrichting werkt pas sinds kort met het opstellen van detentie- en reïntegratieplannen. Dat kan nog verder uitgewerkt worden.

#### Aanbevelingen

Ontwikkel de detentie- en reïntegratieplannen verder tot ze een geïntegreerd beeld van de gedetineerde geven en richting geven aan de uitvoering van de detentie.

### 3.4 Conclusie

De omgang met gedetineerden is in De Kruisberg goed te noemen. Hierbij speelt de ruime ervaring van het inrichtingspersoneel een belangrijke rol. Piv'ers signaleren snel wanneer er iets aan de hand is en maken regelmatig tijd vrij voor een gesprek met gedetineerden. Het mentoraat kan daarentegen nog verder ontwikkeld worden. De diverse disciplines maken gedragsrapportages over de gedetineerden, echter de samensmelting tot een gemeenschappelijk detentie- en reïntegratieplan staat nog in de kinderschoenen.

# 4

## Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in PI De Kruisberg. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de fysieke veiligheid van de gedetineerden en het inrichtingspersoneel.

## 4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

### **Criterium**

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van artikel 52 lid 4 van de European prison rules (EPR), de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting.

De laatste jaren is het beleid van de DJI voor brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures voor de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

### **Bevindingen**

Tijdens de doorlichting heeft de Inspectie, voor zover zij dat kon waarnemen, vastgesteld dat vluchtroutes, waaronder nooddeuren, geduid en vrij van obstakels zijn. Ook waren alle bezochte cellen voorzien van een rookmelder en een spreek- luisterverbinding. Ook heeft de Inspectie geconstateerd dat de inrichting beschikt over een operationele BHV-organisatie. Alle medewerkers met uitzondering van de leidinggevenden zijn BHV-opgeleid. Calamiteitenoefeningen blijken niet altijd op de geplande datum uitgevoerd te worden. Ook vinden oefeningen vaak plaats in het weekend of de avonden teneinde de bedrijfsvoering niet teveel te verstoren. Hierdoor zijn relatief weinig medewerkers betrokken bij deze oefeningen. De medewerkers die de IST sprak hadden beperkte ervaring met calamiteitenoefeningen. De oefeningen waar ze vooral aan deelnamen betroffen de verplichte oefeningen in het kader van de BHV-(ploegleider)opleiding. De kennis en vaardigheid die medewerkers hebben als het gaat om calamiteitenbeheersing wordt wel jaarlijks getoetst. Met elke executieve medewer-



ker is er een rondgang van vier uur door de inrichting waarbij calamiteitenbeheersing aan de orde komt. De rondgang wordt afgesloten met een tabletop oefening. Van elke oefening waar de BHV-coördinator bij betrokken is maakt hij een verslag. Ook van andere oefeningen stellen betrokkenen een verslag op.

De brandweer Doetinchem is als externe partner enkele keren per jaar betrokken bij calamiteitenoefeningen. In 2011 zal dit vier keer zijn, zo blijkt uit het oefenjaarplan BHV dat weer een onderdeel is van de calamiteitenmap DJI. Deze calamiteitenmap (versie augustus 2010) bevat verder andere plannen en instructies ter beheersing van calamiteiten en is, volgens een actuele versie van het plan van aanpak dat naar aanleiding van de Externe Security Audit (ESA)<sup>9</sup> 2009 is opgesteld, inmiddels conform het raamwerk calamiteitenbeheersing van DJI. In 2009 nog bleek uit de ESA dat het calamiteitenplan onvoldoende bekend was bij medewerkers. Ook waren afspraken met ketenpartners en hulpdiensten ten aanzien van alarmopvolging niet compleet. Tevens waren taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden onvoldoende beschreven in het calamiteitenplan. De uitkomsten van een recente ESA in 2011 waren ten tijde van de doorlichting nog niet bekend. Op grond van de in het plan van aanpak ESA 2009 beschreven acties en interviews met medewerkers gaat de Inspectie er vanuit dat de genoemde aanbevelingen opgevolgd zijn. Van de uitgevoerde calamiteitenoefeningen stelt de BHV-coördinator standaard een verslag op.

De inrichting beschikt ook over een geldige gebruikersvergunning die verleend is op 20 november 2009. In 2009 zijn er 10 deel RI&E's afgesloten. De daaruit voortvloeiende actiepunten zijn opgepakt en vrijwel allemaal gerealiseerd.

Incidenten met een veiligheidsrisico worden gerapporteerd en geregistreerd. Naast de standaard-registratie van meldingen bijzondere voorvallen registreren medewerkers in TULP-selectie alle voorvallen met een veiligheidsrisico waar gedetineerden bij betrokken zijn. Een directielid krijgt deze voorvallen standaard onder ogen.

#### Calamiteiten

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Omdat oefeningen niet altijd op de geplande datum doorgaan en vaak in de avonduren of weekenden gehouden worden heeft executief personeel relatief weinig ervaring met calamiteitenoefeningen. De jaarlijkse rondgang en de tabletop oefening zijn wel een goede manier om interactief de kennis en ervaring van medewerkers te toetsen en zijn ook een vorm van oefening. Daarom voldoet de uitvoering wel

<sup>9</sup> Een externe security audit is een systematische doorlichting van de stand van de beveiligingsvoorzieningen van een inrichting.

overwegend en de check op de uitvoering volledig. Ook het beleid voldoet omdat het oefenjaarplan BHV, de calamiteiteninstructies, de gebruikersvergunning en de RI&E op orde zijn.

### **Aanbeveling**

Betrek meer medewerkers in calamiteitenoefeningen.

## 4.2 Agressiebeheersing

### **Criterium**

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European prison rules in artikel 52 en verder aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning-en-controlcyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. De ISt beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk om geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden te voorkomen en te beheersen. Ook beoordeelt de ISt of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches. De ministeriële Regeling geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen regelen expliciet de toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te beheersen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde Handboek Intern bijstandsteam (IBT) van DJI. De ISt verwacht dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).<sup>10</sup>

<sup>10</sup> Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van de PI. Het IBT wordt in staat geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

## Bevindingen

Personeel en gedetineerden geven aan dat zich binnen PI De Kruisberg weinig geweld voordoet. Uit het jaarverslag blijkt dat er in 2009 in totaal 26 (norm = 21)<sup>11</sup> keer sprake was van geweld tussen gedetineerden en 12 keer (norm = 11) door gedetineerden tegen personeel. De inrichting scoort dus iets hoger dan de prestatieafspraken met het hoofdkantoor DJI. Deze cijfers hebben echter betrekking op de gehele vestiging PI Achterhoek.

Teneinde vaardig en getraind op te kunnen treden in situaties waarin sprake is, of kan zijn, van fysiek geweld dient de inrichting voor medewerkers te voorzien in PPO. Medewerkers geven aan dat er wel mogelijkheden geboden worden om te sporten, maar dat het PPO vaak ook uitvalt omdat het geen prioriteit heeft. Met name fysieke weerbaarheidstraining gaat vaak niet door. Personeel vindt het onterecht dat wel jaarlijks een test wordt afgenomen om de fitheid vast te stellen terwijl de opleiding tekort schiet. Uit cijfers van de inrichting blijkt dat 65% van de piw'ers en bewa's in 2010 deelnam aan het PPO en dat het deelnamepercentage aan de fitheidtest 76% was.

Executieve medewerkers kunnen handboeien gebruiken en zijn daartoe ook bevoegd. Het IBT is verder uitsluitend bevoegd tot het toepassen van mechanische middelen. PI De Kruisberg heeft een gezamenlijk IBT met PI Ooyerhoek dat uit ongeveer 20 personen bestaat. Omdat de belangstelling voor het lidmaatschap van het IBT tanende is, geeft de inrichting bij het aannemen van nieuw personeel de voorkeur aan kandidaten die ook geschikt zijn voor het IBT en het lidmaatschap willen aanvaarden. Het IBT traint twee keer per maand. IBT-leden worden dan onder andere getraind en getoetst in het toepassen van mechanische middelen. De ISt heeft geen signalen ontvangen dat de inzet van mechanische middelen en geweldsmiddelen niet proportioneel is.

De kwantitatieve inzet van personeel zou net verantwoord zijn om het risico van het agressie en geweld door gedetineerden zoveel mogelijk te beheersen. Bij ziekte van medewerkers ontstaat dan wel snel een tekort aan personeel op de werkvloer. Het (aanvullende) cameratoezicht kan volgens medewerkers op een aantal locaties beter. Het gaat dan vooral om de trappenhuisen en om het achterste deel van de luchtplaats waar bomen het cameratoezicht belemmeren. Over het aanbrengen van camera's op andere locaties zijn de meningen verdeeld. Bij de arbeid, de sportzaal, het BAD, maar vooral op de leefafdelingen gelden privacy-overwegingen dan als tegenargument. Van de meest risicovolle locaties waar camera's zijn aangebracht slaat de inrichting de beelden op. Deze

<sup>11</sup> Het hoofdkantoor van DJI maakt prestatieafspraken met de inrichtingen van DJI.

kan de inrichting dan gebruiken om incidenten te reconstrueren. Gedetineerden voelen zich over het algemeen veilig in de inrichting. Een celgenoot die vreemd gedrag vertoont baart sommigen nog wel eens zorgen.

De dienstinstructies waarin voor personeel is vastgelegd hoe geweld(smiddelen) en mechanische middelen dienen te worden toegepast zijn aanwezig. Indien bij een incident geweld is gebruikt, leidt dit tot een rapportage in TULP. Afhankelijk van de ernst van het incident volgt er al dan niet een evaluatie. Voor de inzet van het IBT geldt dat de commandant standaard een verslag opstelt en dat de leden na afloop met elkaar de inzet bespreken.

#### Aggressie-beheersing

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Op het criterium agressiebeheersing voldoet de inrichting voor wat betreft de uitvoering overwegend. Het IBT functioneert goed en gedetineerden en personeel voelen zich relatief veilig. Ook lijken zich weinig geweldsincidenten voor te doen. Het cameratoezicht in de trappenhuisen en op de luchtplaats kan wel verbeterd worden en het PPO verdient meer aandacht. Omdat ook de deelname aan de fitheidstest omhoog kan voldoet de check op de uitvoering eveneens overwegend en niet volledig. Het beleid voldoet wel volledig.

#### Aanbeveling

Verbeter de (mogelijkheden voor) deelname aan het PPO en heb daarbij specifiek aandacht voor de fysieke weerbaarheidstraining.

## 4.3 Drugsontmoediging

#### Criterium

De beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden is in het gevangeniswezen vaak een probleem. Om die reden heeft DJI in 2008 het drugsontmoedigingsbeleid ingevoerd. De Ist gaat na in hoeverre dit beleid toepassing vindt.

Ook in de 'canon' over penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsontmoedigingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij 5 procent van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd. Dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden.

De ISt is, op basis van artikel 58 lid 8 van de European prison rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden, als hun cel is doorzocht. Uitgangspunt is verder dat ten minste twee inrichtingsfunctionarissen de celinspectie uitvoeren en dat zij aantekening maken van het resultaat van de inspectie.

### **Bevindingen**

Uit gesprekken met medewerkers blijkt dat deze regelmatig constateren dat gedetineerden drugs in de inrichting gebruiken. In het gebruik zitten pieken en dalen. Er zijn periodes dat er niet zoveel drugs gebruikt wordt en dan ineens constateert personeel een aanzienlijke toename in gebruik onder de gedetineerdenpopulatie. Zelden neemt personeel het feitelijke gebruik waar, zelden ook treft het bij celinspecties drugs aan. Dat er toch gebruikt wordt blijkt uit de urinecontroles. Deze controles krijgt elke gedetineerde in ieder geval bij binnenkomst, het betreft dan de zogenaamde nulmeting. Ook als gedetineerden op verlof gaan en terugkomen van verlof of als ze verdacht worden van drugsgebruik ondergaan ze een urinecontrole. Daarnaast neemt personeel gedetineerden wekelijks steekproefsgewijs uc's af. Doelstelling daarbij is dat planmatig de gedetineerden uit drie van de 24 cellen per afdeling een urinecontrole krijgen. Uit de uc-registratie blijkt niet dat al deze controles uitgevoerd worden. Mogelijk is de registratie niet volledig. Het aantal geregistreerde uc's verschilt per afdeling, maar ook per periode. Op een bepaalde afdeling registreert personeel maandenlang in overeenstemming met de procedure het aantal controles en registreert vervolgens tijdelijk een zeer beperkt aantal controles. Desondanks is het cumulatieve aantal controles voor PI De Kruisberg<sup>12</sup> aanzienlijk. Zo blijkt uit een overzicht, ter indicatie voor het aantal uc's en het soms hoge gebruik, dat in januari 2011 uit 140 controles op cannabinoïden 99 keer negatief en 41 keer positief gescoord is. 29% van deze controles had dus een positieve uitslag. In februari 2011 lagen de verhoudingen iets anders. Controles op cannabinoïden leidde in 19 van de 95 controles (18%) tot een positieve uitslag. Ook controles op benzodiazepines, cocaïne, methadon en opiaten lieten in de betreffende maanden positieve resultaten zien. Deze percentages lagen echter aanzienlijk lager. Omdat de doorstroom in PI De Kruisberg relatief hoog is, 363 nieuwe gedetineerden in de periode januari tot en met half mei 2011, spreekt het voor zich dat het aantal reguliere controles ook hoog is. Elke nieuwe gedetineerde ondergaat immers een nulmeting. Het is dan bij een positieve uitslag mogelijk dat het gebruik reeds voor het

<sup>12</sup> Opgemerkt dient te worden dat het hier gegevens betreft voor de gehele PI De Kruisberg. Naast de uc's van de reguliere afdelingen zijn dit dus ook de uc's van de BBI en de ZBBI.

verblijf in de p.i. heeft plaatsgehad. Het cumulatieve overzicht van het aantal uc's specificeert echter niet of en zo ja in welke mate van positieve uitslagen bij andere dan de nulmetingen gebleken is. Afgaande op informatie van medewerkers zouden uc's echter wel degelijk aantonen dat er op momenten veel drugs in de inrichting aanwezig zijn.

De verwachting van personeel is dat dit met name via het bezoek binnenkomt. In de bezoekszaal staan automaten met blikjes drinken en kleine versnaperingen. Het door het bezoek delen van deze producten met de gedetineerden zou het overdragen van drugs kunnen vereenvoudigen.

Om de overdracht van drugs door bezoek aan gedetineerden te ontmoedigen informeert de inrichting bezoekers bij de ingang met de DOB-folder<sup>13</sup> van DJI en een A4-tje met regels over de controles op drugs en de consequenties van drugsinvoer. Bij drugsvondst bij de bezoeker of bij de gedetineerde doet de inrichting in geval van harddrugs altijd en in geval van softdrugs bij meer dan 5 gram aangifte bij de politie. Indien personeel bij de bezoeker drugs aantreft leidt dit tevens (tijdelijk) tot beperkte mogelijkheden voor de betreffende bezoeker om nog contact met de gedetineerde te hebben. Treft personeel de drugs bij de gedetineerde aan dan kan dit conform het sanctiebeleid tot het opleggen van een sanctie leiden. Om vast te stellen dat gedetineerden na het bezoek geen drugs de inrichting in brengen controleert personeel de gedetineerden na afloop van het bezoek. Voor gedetineerden uit het hvb bestaat deze controle voor 100 procent van de gedetineerden uit visitatie<sup>14</sup> en voor gedetineerden uit de gevangenis uit foullering en steekproefsgewijs visitatie. Uit navraag bij medewerkers blijkt dat voor het uitvoeren van de steekproefsgewijze visitatie geen duidelijke instructies bekend zijn. De ene medewerker visiteert alleen gedetineerden waartegen een verdenking bestaat en beschouwt dat als een steekproefsgewijze visitatie, de andere medewerker visiteert ook standaard een aantal gedetineerden waartegen geen verdenking bestaat.

<sup>13</sup> DOB staat voor drugsontmoedigingsbeleid.

<sup>14</sup> De beroepscommissie van de RSJ heeft bij uitspraak van 14-10-2008 bepaald dat visitatie na elk bezoek niet strijdig is met de wet (zaak 08/1187/GA). In andere uitspraken geeft de beroepscommissie aan dat zij het steekproefsgewijs visiteren, mits dit de grens van twee keer per maand niet te boven gaat, steeds toelaatbaar heeft geacht. Stelselmatig visiteren kan volgens de beroepscommissie, bij afweging van alle belangen, wel onredelijk en onbillijk zijn (zie bijv. uitspraak van 5-3-2010 met zaaksnummer 09/3402/GA). De ISt beschouwt het standaard visiteren van gedetineerden na het wekelijkse bezoek als stelselmatig visiteren. Indien er geen sprake is van bijzondere omstandigheden die dit rechtvaardigen acht de ISt stelselmatig visiteren onredelijk en onbillijk. In het toetsingskader van de ISt zal hierover een passage worden opgenomen.

Uit de door de Inspectie ontvangen dienstinstructies blijkt inderdaad niet duidelijk of en wanneer er een steekproefsgewijze visitatie na afloop van het bezoek dient te worden uitgevoerd. En ook niet op welke wijze de steekproefsgewijze selectie tot stand komt. Er zijn inrichtingen die daarvoor bijvoorbeeld een drukknop gebruiken die willekeurig aangeeft of een gedetineerde gecontroleerd dient te worden of niet. Bij PI De Kruisberg ontbreekt hiervoor een systeem en lijkt het af te hangen van het individuele personeelslid welke gedetineerde hij selecteert voor visitatie en of hij gedetineerden uit de gevangenis na afloop van het bezoek überhaupt visiteert. Dat personeel gedetineerden uit het hvb 100 procent aan visitatie onderwerpt heeft bovendien geen grondslag in de door de Inspectie ontvangen dienstinstructies. Deze stellen uitsluitend dat gedetineerden: steekproefsgewijs; op aangeven van de piw'er; bij verdenking; na bezoek zonder toezicht; en op aangeven van het diensthoofd na ambtelijk bezoek gevisiteerd kunnen worden. Op basis van de uc-uitslagen of andere indicatoren besluit de inrichting zo nu en dan tot het houden van een grootscheepse controle waarbij ze soms drugshonden inzet. Bij deze controles treft personeel doorgaans niet veel drugs aan.

### Oordeel

Drugs-  
ontmoediging

Uitvoering



Beleid



Check



Op het criterium drugsontmoediging voldoen de uitvoering en het beleid beperkt. Er is voor personeel niet helder beschreven of en zo ja welk percentage gedetineerden na afloop van het bezoek steekproefsgewijs dient te worden gevisiteerd. Dit leidt in de uitvoering tot een niet aan het beschreven beleid ontleende praktijk van 100 procent visitatie van gedetineerden die in het hvb verblijven. In de uitvoering is er bovendien geen eenduidigheid in de wijze waarop personeel na afloop van het bezoek gedetineerden die in de gevangenis verblijven, selecteert voor steekproefsgewijze visitatie. De procesbeschrijving voor de urinecontroles is wel helder, maar de uitvoering van de steekproefsgewijze controles dan wel de registratie daarvan wordt wisselend toegepast. Omdat hier door leidinggevenden nog beter op gestuurd kan worden heeft dit ook effect op de beoordeling van de check op de uitvoering. Deze voldoet overwegend omdat de inrichting wel gebruik maakt van de uitslagen van de urinecontroles om gericht aanvullende controles in te zetten.

### Aanbevelingen

- Leg in instructies duidelijk vast of na afloop van bezoek de steekproefsgewijze visitatie van gedetineerden dient te worden toegepast en, indien dit zo is, hoe de selectie voor deze visitatie tot stand komt.

- Stel zeker dat de steekproefsgewijze urinecontrole van gedetineerden conform de instructies wordt toegepast en houdt hiervan een volledige registratie bij.

## 4.4 Conclusie

De Inspectie heeft een redelijk positieve indruk gekregen van de interne veiligheid in PI De Kruisberg. Het betreft dan met name het criterium preventie en beheersing van calamiteiten en het criterium agressiebeheersing. Aandachtspunten daarbij zijn wel de calamiteitenoefeningen, het cameratoezicht op een aantal locaties in de inrichting en de deelname aan het PPO en de fitheidtest. De bevindingen voor het criterium drugsontmoediging zijn minder positief. Zowel de uitvoering als het beleid voldoen op dit criterium beperkt. Zo is voor personeel niet helder beschreven of en zo ja welk percentage gedetineerden na afloop van het bezoek steekproefsgewijs dient te worden gevisiteerd. In de uitvoering is er bovendien geen eenduidigheid in de wijze waarop personeel na afloop van het bezoek gedetineerden, die in de gevangenis verblijven, selecteert voor steekproefsgewijze visitatie. Ook de uitvoering van de steekproefsgewijze urinecontroles dan wel de registratie daarvan wordt wisselend toegepast.



# 5 Maatschappijbeveiliging

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappijbeveiliging in PI De Kruisberg. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de maatschappijbeveiliging. Daarbij gaat het om afdoende verhindering dat een gedetineerde zich kan onttrekken aan de vrijheidsbeneming en om voldoende weging van maatschappelijke risico's bij het toekennen van vrijheden aan een gedetineerde.

## 5.1 Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht

### criterium

Het Nederlandse gevangeniswezen kent een aantal varianten van de daadwerkelijke vrijheidsbeneming waarvan de toepassing voor een groot deel afhankelijk is van het risico op ontvluchting. De twee uiterste varianten zijn de zeer gesloten extra beveiligde inrichting (EBI) en de open zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI). De EBI biedt landelijk huisvesting aan gedetineerden met een extreem vlucht- en/of beheersrisico. De ZBBI huisvest veelal gedetineerden in de laatste fase van hun detentie. Zij kunnen vanuit de ZBBI onder bepaalde voorwaarden deelnemen aan het regulier maatschappelijk verkeer.

Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen (SDGW) in 2006 expliciet beleid vastgesteld gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen ter voorkoming van ontvluchting.<sup>15</sup> De Ist ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria, waarbij zij onderscheid maakt tussen dynamische en statische beveiligingsaspecten.

Onder dynamische beveiligingsaspecten verstaat ze de kritische processen luchten, bezoek, celinspectie en aanwezigheidscontrole. Het penitentiair scherp zijn en houden van personeel, door hier bijvoorbeeld aandacht aan te besteden tijdens werkoverleggen, is ook een dynamisch beveiligingsaspect. Onder statische beveiligingsaspecten verstaat de Ist de werking van gebouwelijke voorzieningen en apparatuur die de beveiliging ondersteunen.

De Ist betreft bij haar beoordeling de resultaten van de in opdracht van de SDGW gemaakte externe security audit (ESA).

---

<sup>15</sup> Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008.

## **Bevindingen**

### *Dynamische beveiligingsaspecten*

#### Luchten

Omdat gedetineerden van het luchtmoment gebruik zouden kunnen maken om de inrichting te ontvluchten, houdt personeel tijdens het luchten toezicht. Dit is met twee en bij meer dan 24 gedetineerden met drie personeelsleden. Tijdens de doorlichting door de ISt hielden drie personeelsleden toezicht. Twee van hen zaten samen op een bankje, de derde stond aan de andere zijde van de luchtplaats. Het totaaloverzicht over de luchtplaats was daardoor goed mede omdat de groep veel kleiner was dan 24 gedetineerden. Personeel is bekend met de instructies om verspreid over de luchtplaats opgesteld te staan. Niet alle personeelsleden kunnen zich hier echter vinden. Ze ervaren het verspreid opgesteld staan dan als onveilig en zouden liever bij elkaar in de buurt blijven.

Ook voorafgaand en na afloop van het luchten voert het personeel een aantal controles uit teneinde te voorkomen dat gedetineerden ontvluchten of via de luchtplaats contrabande bemachtigen of doorgeven. Zo telt het personeel de gedetineerden die deelnemen aan de lucht voorafgaand aan het luchten en bij terugkomst op de afdeling. Ook controleert het alle gedetineerden voorafgaand aan en na afloop van het luchten met een metaaldetectiepoortje. Tenslotte controleert een medewerker voorafgaand aan het luchten de luchtplaats op contrabande. Dit is overeenkomstig de in de dienstinstructie beschreven werkwijze. Die instructie is overigens niet van een datum voorzien.

#### Bezoek

Teneinde te voorkomen dat gedetineerden tijdens het bezoek met bezoekers verwisselen en zich vervolgens als bezoeker voordoend de inrichting verlaten, zijn een aantal beveiligingsmaatregelen getroffen. Zo is er een tafel met slangopstelling in de bezoekszaal. Gedetineerden nemen aan de ene zijde plaats en bezoekers aan de andere zijde. Twee toezichthouders zien er tijdens het bezoek op toe dat gedetineerden en bezoekers niet verwisselen. De inrichting heeft gekozen voor een opstelling waarbij de toezichthouders naast elkaar zitten. In andere inrichtingen wordt er ook wel voor gekozen om de toezichthouders verspreid in de bezoekszaal te plaatsen omdat dit het overzicht verbetert en de toezichthouders elkaar niet kunnen afleiden.

Van zowel bezoekers als gedetineerden stelt personeel voorafgaand en na afloop van het bezoek de identiteit vast. Bij bezoekers gebeurt dit aan de hand van het identiteitsbewijs, bij gedetineerden door middel van een biometrische controle. Na afloop van het bezoek mogen bezoekers de inrichting pas verlaten nadat met behulp van de biometri-

sche controle de identiteit van de gedetineerde is vastgesteld. De apparatuur waarmee personeel de biometrische controle uitvoert functioneert echter niet altijd goed. In geval van een storing heeft de inrichting niet voorzien in een alternatieve wijze van controle. Personeel onthoudt in dat geval het aantal en de gezichten van de gedetineerden die naar het bezoek zijn gegaan en controleert na afloop van het bezoek hierop. In andere inrichtingen maakt personeel bij uitval van de biometrische apparatuur ook wel gebruik van conventionele methodes om te voorkomen dat zich persoonsverwisseling kan voordoen. Zo controleert personeel dan de gedetineerdenpasjes of krijgen gedetineerden voorafgaand aan het bezoek een stempel die personeel na afloop van het bezoek met een speciale lamp uitleest. Indien in PI De Kruisberg een gedetineerde meerdere bezoekers heeft en slechts een deel van deze bezoekers voortijdig de inrichting wil verlaten dan kan dit. De gedetineerde en de achterblijvende bezoeker(s) zetten dan het bezoek voort zonder dat personeel tussentijds de identiteit van de gedetineerde vaststelt. Dit is niet in overeenstemming met de instructies waaruit blijkt dat de bezoeker pas de inrichting verlaat nadat de identiteit van de gedetineerde is vastgesteld. Het bezoek brengt niet alleen een risico op verwisseling met zich mee, maar ook op het in de inrichting invoeren van contrabande. In het voorgaande hoofdstuk bleek reeds dat vermoed wordt dat veel drugs via het bezoek de inrichting inkomt. Ook contrabande die gebruikt kunnen worden bij een ontvluchting kunnen via het bezoek binnengebracht worden. Daarom en om de veiligheid in de inrichting te waarborgen controleert personeel bezoekers (en ook personeel en gedetineerden die met verlof zijn geweest) met een metaaldetectiepoortje en meegevoerde goederen met x-ray apparatuur. De inrichting hanteert een strikt beleid dat bezoekers piepvrij door het metaaldetectiepoortje dienen te gaan. Bij herhaaldelijk alarm controleert personeel bezoekers in een afgesloten ruimte en stelt visueel vast wat het alarm heeft veroorzaakt. Personeel kan op aanwijzing bezoekers ook fouilleren. De dienstinstructie voor bezoek is redelijk actueel. De procedure voor biometrie is beschreven, maar de slangopstelling nog niet. De instructie is niet van een datum voorzien.

### Celinspecties

Celinspecties en controles van verblijfsruimten werden in 2009 volgens de ESA niet conform de richtlijnen penitentiaire scherpte uitgevoerd. Ook was er onvoldoende controle op de uitvoering en verslaglegging van inspecties van cel en overige verblijfsruimten door leidinggevendenden. Volgens het plan van aanpak dat naar aanleiding van de ESA door de inrichting is opgesteld is dit nu in orde. Er is een protocol celinspecties

ties opgesteld dat door leidinggevend wordt uitgevoerd en geïntroduceerd in de teams. Het middenkader ziet er op toe dat de uitvoering conform het protocol geschiedt. De uitkomsten van de recent uitgevoerde ESA waren ten tijde van de inspectie nog niet beschikbaar. Bestudering van de registratie van de celinspecties laat een vergelijkbaar beeld met de registratie van urinecontroles zien. De kwantiteit van de geregistreerde inspecties verschilt sterk per afdeling en per periode. Bepaalde periodes is de frequentie redelijk, andere periodes zijn er nauwelijks inspecties geregistreerd. Ook de kwaliteit van de rapportages verschilt sterk. Op de ene afdeling doet personeel uitvoerig verslag van de uitkomsten en op de andere afdeling zeer beperkt. Het personeel geeft aan dat het alle cellen dagelijks globaal controleert en per week van elke 12 cellen drie cellen aan een uitgebreide celinspectie onderwerpt. Dit komt overeen met het beeld dat gedetineerden schetsen, ongeveer één keer per maand controleert personeel hun cel. Dit zou dan niet alleen vaker zijn dan uit bovengenoemde registraties blijkt, maar ook vaker dan volgens de instructies is voorgeschreven. Daaruit blijkt dat wekelijks per afdeling van 24 cellen drie of vier cellen gecontroleerd dienen te worden. De instructie beschrijft verder dat de dagelijkse celinspecties ook andere verblijfsruimten (washok, douches, huiskamer) omvatten. Op de registratieformulieren voor dagelijkse inspecties zijn deze ruimtes ook als aparte categorie benoemd. Bijlage 5 bij de instructie voor celinspecties bevat een formulier waarmee het personeelslid de gedetineerde informeert over de uitgevoerde celinspectie, wat de waarnemingen zijn en welke (verbeter)actie de gedetineerde dient te nemen. Personeel geeft aan deze formulieren na elke celinspectie op de geïnspecteerde cel achter te laten. De instructie voor celinspecties is zeer recent, in maart 2011, geactualiseerd.

#### Aanwezigheidscontrole

De aanwezigheidscontrole was in 2009 volgens de ESA voor verbetering vatbaar. Zo was er aan het einde van de dag geen goede communicatie tussen de bevolkingsadministratie en de afdelingen over het aantal aanwezige gedetineerden. Inmiddels heeft de inrichting dit proces wel goed georganiseerd. Vier keer per dag telt personeel de gedetineerden op vaste tijdstippen. Dit gebeurt om 7.00 uur 's ochtends, 12.00 uur en 17.00 uur 's middags en om 22.00 uur 's avonds. Per afdeling wordt per telmoment aan de centraalpost doorgegeven hoeveel gedetineerden aanwezig zijn. De centraalpost vult ook zelf op een registratiebord in hoeveel gedetineerden er per afdeling aanwezig zouden moeten zijn. Hierbij houdt ze rekening met nieuwe inkomsten, ontslagen en overplaatsingen, gedetineerden op transport, met verlof of naar het ziekenhuis en interne verplaatsingen naar bijvoorbeeld de medische

dienst. Op die manier vindt altijd een dubbele check plaats.

#### Penitentiaire Scherpthe

Uit verslaglegging blijkt dat penitentiaire scherpthe niet structureel aan de orde komt tijdens werkoverleggen. Uitvoerend personeel geeft aan dat het wel onderwerp van gesprek kan zijn en dat daarnaast de beveiliging naar aanleiding van incidenten casus onder de aandacht brengt. Bij het dienstvak beveiliging komen tijdens het werkoverleg ook specifieke casus aan de orde.

Uit de ESA van 2009 blijkt dat de dienstinstructies destijds niet actueel waren. Hierboven kwam reeds aan de orde dat de dienstinstructies niet altijd van een datum voorzien zijn, over het algemeen zijn ze echter wel actueel. Een ander punt van kritiek was dat het toezicht op de uitvoering door leidinggevendend beter zou kunnen. Volgens het plan van aanpak naar aanleiding van de ESA is dit inmiddels goed georganiseerd. In de registratie van celinspecties ziet de ISt inderdaad regelmatig dat een afdelingshoofd de lijsten aftekent. Ook bij het luchten en de aanwezigheidscontrole is een discipline zichtbaar die doet vermoeden dat afdelingshoofden actief sturen op een juiste uitvoering van deze processen. Zo staat personeel bij het luchten liever niet kruislings opgesteld, maar doet het schoorvoetend toch.

Binnen PI De Kruisberg is weinig sprake van roulatie van personeel naar andere werkplekken. Het komt wel voor dat de complexbeveiligers meedraaien in een team piw'ers. Voor de afdeling EZV vindt het personeel het ook goed dat er niet teveel wisselingen in het team zijn zodat er altijd voldoende expertise beschikbaar is.

#### Statische beveiligingsaspecten

De metaaldetectiepoortjes en x-ray apparatuur in de inrichting wordt jaarlijks door Siemens op werking gecontroleerd. De afdeling facilitaire zaken heeft een logboek waarin ze controles registreert. Medewerkers die de apparatuur bedienen geven er blijk van te weten hoe deze functioneert en hoe x-ray beelden geïnterpreteerd dienen te worden. Personeel geeft aan dat de omtrekbeveiliging en de interne communicatiemiddelen als pzi's goed werken en dat storingen snel verholpen worden. Wekelijks test de inrichting de pzi's.

In het voorgaande hoofdstuk kwam reeds aan de orde dat het camera-toezicht op de achterzijde van de luchtplaats en in de trappenhuizen verbeterd zou kunnen worden.

**Beveiliging**

Uitvoering



Beleid



Check

**Oordeel**

De uitvoering voldoet overwegend maar niet volledig omdat bij het bezoek niet teruggevallen wordt op een conventionele methode om de identiteit van de gedetineerden vast te stellen indien de biometrische apparatuur niet werkt. Ook stelt personeel, in het geval een deel van het bezoek van een gedetineerde voortijdig de inrichting verlaat, niet tussentijds de identiteit van de gedetineerde vast. Het risico op verwisseling is door de ingebruikname van de slangopstelling en het toezicht overigens erg klein, maar de biometrie wordt niet voor niets toegepast. Volgens gedetineerden en personeel wordt elke cel gemiddeld een keer per maand aan een celinspectie onderworpen, de registraties laten echter een ander beeld zien. Of er worden aanzienlijk minder celinspecties uitgevoerd of de registratie is niet op orde. Een ander aandachtspunt is de beperkte roulatie van personeel. Penitentiaire scherpte komt niet structureel tijdens werkoverleggen aan de orde, maar de Inspectie heeft de indruk dat dit via andere communicatiekanalen gecompenseerd wordt.

Voor het beleid geldt dat niet alle instructies van een datum voorzien zijn, maar uit een inhoudelijke analyse blijkt dat ze over het algemeen wel actueel zijn. Hoewel met name het proces celinspecties zeer actueel en uitvoerig beschreven is, ontbreken uitgewerkte instructies voor personeel voor de controle van overige verblijfsruimtes. Daarom voldoet ook het beleid overwegend en niet volledig.

De check op de uitvoering voldoet. De gedisciplineerde wijze waarop medewerkers uitvoering geven aan instructies, zelfs als ze zich daar soms niet helemaal in kunnen vinden, laat zien dat afdelingshoofden actief sturen op een juiste uitvoering van de instructies en hier ook op controleren.

**Aanbevelingen**

- Verbeter de identiteitscontrole van gedetineerden die bezoek hebben. Voorzie daartoe in een conventionele controlemethode indien de biometrische apparatuur niet functioneert. Stel tevens altijd eerst de identiteit van de gedetineerde vast voordat bezoekers de inrichting verlaten.
- Stel zeker dat celinspecties conform de instructies en frequentie worden toegepast en houdt hiervan een volledige registratie bij.

## 5.2 Toekenning verlof

### criterium

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële Regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeleide verlof, drie vormen van ongeleide verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal 60 uur te verlaten; het regimegebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van beperkt en zeer beperkt beveiligde inrichtingen en het incidentele verlof dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend.

Uit een landelijk onderzoek naar de toepassing van het vrijhedenbeleid bleek dat de inrichtingen hun vrije beleidsruimte bij de toekenning van verlof zeer verschillend invullen, maar ook dat, in het geval van algemeen verlof, 94 procent van de gedetineerden volgens afspraak terugkeert. De ISt laat de noodzaak van een nadere analyse van de verlofpraktijk van een inrichting afhangen van de mate waarin de desbetreffende inrichting, qua onttrekkingen aan verlof, substantieel afwijkt van genoemd percentage.

### Bevindingen

Gedetineerden ontvangen een formulier voor het aanvragen van verlof. Binnen een gestelde periode kunnen ze zelf aangeven welke verlofdatum hun voorkeur heeft. Het BSD kijkt vervolgens of een gedetineerde in aanmerking komt voor verlof. Hierbij toetst het aan een aantal criteria. Zo mag de gedetineerde geen positieve uc-uitslag hebben. En indien er een zogenoemde executie-indicator is dient de officier van justitie in te stemmen met het verlof. Ook mag er geen negatief advies van de politie zijn over het verlofadres en wordt het verlofadres van te voren aangeschreven over de komst van de verlofganger en dient de inrichting een getekend exemplaar voor akkoord retour te ontvangen. Tot twee weken voor het verlof kan de aanvraag door het BSD bij het multidisciplinair overleg (MDO) ingebracht worden. Hier bespreken de verschillende disciplines de verlofaanvraag waarbij de maatschappelijke risico's besproken worden. Het MDO adviseert vervolgens de vrijhedencommissie die een besluit neemt over de verlofaanvraag. De vrijhedencommissie bestaat uit de plaatsvervangend vestigingsdirecteur en het hoofd Gedetineerdzaken.

In het implementatieplan MDO en vrijhedencommissie is beschreven hoe de interne multidisciplinaire besluitvorming m.b.t. het vrijheden-



beleid plaatsvindt.

De resultaten van het vrijhedenbeleid monitort de inrichting nog niet stelselmatig. Dit gebeurt momenteel meer incident gestuurd dan als onderdeel van een proces. Het voornemen is wel om een checklist te gaan hanteren.

Toekenning verlof

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

Op het criterium toekenning verlof voldoen de uitvoering en het beleid. Beschreven is hoe de interne multidisciplinaire besluitvorming m.b.t. het vrijhedenbeleid plaatsvindt. De uitvoering is conform deze beschrijving. De check op de uitvoering voldoet niet volledig omdat de resultaten van het vrijhedenbeleid incident gestuurd en niet stelselmatig gemonitord worden.

## 5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling

### Criterium

Op 1 juli 2008 is de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling van kracht geworden. De voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) houdt in dat een gedetineerde na zijn invrijheidstelling een proeftijd heeft waarin hij zich moet houden aan bepaalde voorwaarden. Houdt hij zich niet aan de voorwaarden dan kan de v.i. worden herroepen. Naast het opleggen van voorwaarden is het ook mogelijk om tijdens de detentie de v.i. uit te stellen of geheel achterwege te laten. In zo'n geval vordert het OM het uitstel of het achterwege laten van de v.i. bij de rechter die over de vordering beslist. Bij dit besluit wordt het gedrag van de gedetineerde in detentie meegewogen: als iemand zich ernstig misdraagt in de p.i., dan kan de invrijheidstelling worden uitgesteld. Het oogmerk van v.i. is een bijdrage leveren aan het verminderen van de recidive en daarmee aan het vergroten van de veiligheid in de samenleving.

Voor DJI is de belangrijkste taak het uitbrengen van advies aan het OM over het opleggen van de bijzondere voorwaarden en eventueel over uitstel of achterwege laten van de v.i. Ook heeft DJI een taak in het signaleren van de datum waarop een gedetineerde in aanmerking komt voor v.i. De Ist beoordeelt de toepassing van de v.i.-regelgeving door de p.i.

### Bevindingen

De inrichting heeft nog weinig ervaring met v.i. De aanvragen die er zijn komen eerst in het MDO en daarna in de vrijhedencommissie aan de orde. Daarna gaat er een advies naar de selectiefunctionaris van DJI en het OM. In het advies dient de bespreking met de reclassering over het

TR-plan meegenomen te worden. Omdat de reactie van de reclassering vaak te lang op zich laat wachten kan deze niet altijd meegenomen worden.

Het implementatieplan MDO en vrijhedencommissie beschrijft de procedure voor het toepassen van v.i.

In de huisregels informeert de inrichting de gedetineerden over de v.i.-procedure. Het hoofd Gedetineerdzaken controleert in de vrijhedencommissie of de adviesprocedure juist is toegepast.

VI

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

De enkele v.i.-aanvragen waar de inrichting ervaring mee heeft worden op een correcte wijze conform de richtlijnen afgehandeld. Het niet altijd tijdig reageren van de reclassering valt buiten de invloedssfeer van de inrichting.

## 5.4 Conclusie

Net als bij interne veiligheid is de Inspectie relatief positief over de maatschappijbeveiliging. Wel vraagt zij op het criterium beveiligingsvoorzieningen en toezicht aandacht voor enkele zaken. Zo is wenselijk dat de inrichting bij het falen van de biometrische apparatuur bij het bezoek kan terugvallen op een conventionele methode om de identiteit van de gedetineerden vast te stellen. Ook verdient het aanbeveling dat personeel, in het geval een deel van het bezoek van een gedetineerde voortijds de inrichting verlaat, tussentijds de identiteit van de gedetineerde vaststelt teneinde verwisseling te voorkomen. Verder verdient de uitvoering en/of registratie van celinspecties aandacht.

Voor het criterium toekenning verlof geldt dat er een interne multidisciplinaire besluitvorming m.b.t. het vrijhedenbeleid plaatsvindt. Ook de beperkte aanvragen voorwaardelijke invrijheidstelling worden op een correcte wijze conform de richtlijnen afgehandeld.

# 6

## Maatschappelijke reïntegratie

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een tweetal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappelijke reïntegratieactiviteiten in PI De Kruisberg. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie in welke mate de p.i. de gedetineerden voorbereidt op hun terugkeer in de vrije samenleving en in welke mate zij inspanning levert om het risico van recidive te verminderen.

## 6.1 Voorbereiding nazorg

### **criterium**

Artikel 107 lid 4 van de European prison rules wijst op het belang van nauwe samenwerking met instanties in de vrije samenleving om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) geïntroduceerd. De mmd'er moet een coördinerende brugfunctie vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vier aandachtsgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg. Daarnaast dienen zij gemeenten te informeren over en te betrekken bij het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Een en ander is uitgewerkt in de instructie 'Werkprocessen mmd' van de DJI.

### **Bevindingen**

In paragraaf 3.1 is de screening door de medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) beschreven. In die paragraaf is ook aangegeven dat de mmd-screening in de praktijk achterblijft bij de gewenste norm.

Na binnenkomst van de gedetineerde stuurt de mmd'er een bericht naar de gemeente van herkomst. De gemeente wordt dan geacht binnen vijf dagen de ontbrekende informatie, op de door de mmd'er verrichte screening, aan te leveren. Aangezien dit vaak niet binnen vijf dagen gebeurt moet de mmd'er de ontbrekende informatie zelf verzorgen. De krappe mmd-bezetting maakt dat dit voor veel gedetineerden niet lukt.





Een penitentiaire inrichting moet, volgens de richtlijnen, acht weken voor de ontslagdatum van de gedetineerde een overdrachtsrapportage aan de gemeente van herkomst zenden. De Kruisberg kent een grote doorstroom. In de eerste vier en een halve maand van 2011 zijn er 363 nieuwe gedetineerden binnengekomen. Bovendien verblijven veel gedetineerden maar kort in de inrichting. Het is dan ook niet altijd mogelijk om acht weken voor de ontslagdatum een basisdocument nazorg aan de gemeente te zenden. Uit de cijfers van 2009<sup>16</sup> blijkt dat voor 88% van de gedetineerden een identiteitsbewijs werd gerealiseerd<sup>17</sup>. Voor 69% werd een inkomen gerealiseerd en voor 90% huisvesting. Voor 18% van de gedetineerden is een voorlopig zorgplan gerealiseerd. De inrichting heeft zich in haar jaarplan voor 2011 tot doel gesteld dat de mmd'er de gemeenten informeert over de door het MMD geleverde informatie voor alle gedetineerden met een strafrestance van twee weken. Zoals gezegd is de formatie MMD niet op sterkte (momenteel 1 fte bezet, plus één stagiaire; formatie is 2 fte). De druk op de mmd'er is dan ook groot.

De medewerker maatschappelijke dienstverlening onderhoudt, voor het vormgeven van zijn werkzaamheden, frequent contacten met de contactpersonen nazorg van de grotere gemeenten in de regio. Die contacten zijn meestal goed. Met een aantal andere gemeenten, en met gemeenten op afstand, zijn de contacten wisselend.

De Inspectie heeft niet kunnen constateren dat ook op directieniveau actief contacten met gemeenten onderhouden worden of samenwerkingsverbanden met betrekking tot nazorg zijn aangegaan. Interne monitoring van de werkwijze van MMD door bijvoorbeeld het hoofd Gedetineerdenzaken is in de Kruisberg niet geregeld. Daardoor ontstond bij de Inspectie de indruk dat de mmd-inzet vrij solistisch georganiseerd is.

### Oordeel

De screening van gedetineerden door het MMD kan, zoals eerder gezegd in paragraaf 3.1, nog verbeteren. Ook op het gebied van het aanleveren van overdrachtsrapportages aan de gemeenten, voorafgaand aan de ontslagdatum van een gedetineerde, kan nog winst geboekt worden. De belangrijkste verbeterpunten zitten bij een betere inbedding van het mmd-proces in de inrichting. Daarmee wordt ook de verantwoordelijkheid voor de nazorgactiviteiten in de inrichting breder belegd.

Nazorg	
Uitvoering	
Beleid	
Check	

<sup>16</sup> Niet uitgesplitst voor De Kruisberg en Ooyerhoek. Cijfers over 2010 zijn niet aanwezig.

<sup>17</sup> Dit cijfer is vertekend, omdat het niet per definitie iets zegt over de geleverde inspanningen van de mmd-er. Als iemand al over een identiteitsbewijs beschikt, telt dit ook mee.

### **Aanbevelingen**

- Borg intern het werkproces van de medewerker maatschappelijke dienstverlening.
- Ondersteun het functioneren van de medewerker maatschappelijke dienstverlening door het maken van concrete afspraken met gemeenten, zodat informatieuitwisseling bij aanvang van detentie en bij ontslag beter vorm krijgt.

## **6.2 Reïntegratietrajecten**

### **Criterium**

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zo veel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten. Vervolgens is het beleid erop gericht zowel in de inrichting als bij relevante instanties aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen.

### **Bevindingen**

De inrichting vermeldt in haar jaarplan 2011 dat alle langverblijvende gedetineerden moeten beschikken over een detentie- & reïntegratieplan (D&R-plan). Deze D&R-plannen dienen door de diverse disciplines te worden opgesteld en bijgesteld. Desgevraagd erkent de directie dat ten aanzien van de reïntegratie nog geen grote stappen gezet zijn. De contacten met gemeenten met het oog op een goede nazorg zijn wisselend. De ene gemeente is actiever dan de andere. Deze contacten lopen overigens, zoals in de vorige paragraaf vermeld, niet op directieniveau.

Op korte termijn moet het dagprogramma in De Kruisberg in het kader van Modernisering Gevangeniswezen omgevormd worden tot een persoonsgebonden programma. Vervolgens zal meer energie gericht worden op het vormgeven van de D&R-plannen. Inmiddels worden in het MDO de eerste ervaringen met de detentie- & reïntegratieplannen opgedaan. Alle disciplines rapporteren over de gedetineerde en wisselen in het MDO relevante informatie uit.

Volgens de trajectbegeleider<sup>18</sup> van De Kruisberg zijn er op de gevangenisafdeling in de gesloten setting maar een paar gedetineerden die in aanmerking komen voor een TR-traject. Voor gedetineerden in het huis van bewaring lopen geen TR-trajecten.

De trajectbegeleider bewaakt de voortgang van deze trajecten. De contacten die hij daartoe onderhoudt met de reclassering zijn goed.

In het kader van Terugdringen Recidive (TR) vindt in De Kruisberg af en toe een leefstijltraining plaats. Voor andere interventies (bijv. COVA) is de populatie vaak te klein, zodat er geen groep geformeerd kan worden. Soms wordt iemand om die reden overgeplaatst naar de Ooyerhoek in Zutphen om daar aan een training deel te nemen. Gedetineerden die interesse voor onderwijs hebben, kunnen in De Kruisberg ook onderwijs volgen. De mogelijkheden zijn echter beperkt en betreffen vooral computerondersteund onderwijs. De groepsgrootte is beperkt tot vijf à zes personen. Het volgen van onderwijs buiten de inrichting is alleen mogelijk voor de gedetineerden van de Beperkt Beveiligde Inrichting (BBI).

De geïnterviewde gedetineerden zijn niet zo te spreken over TR. Zij hebben de indruk dat er weinig actief gewerkt wordt aan reïntegratie. Voor hen was ook niet duidelijk welke positie de reclassering met betrekking tot het reïntegratietraject inneemt.

Op directieniveau vindt regelmatig overleg plaats tussen de plaatsvervangend vestigingsdirecteur en de reclassering. Tijdens het inspectiebezoek bleek niet van concrete samenwerkingsafspraken en/of convenanten met betrekking tot reïntegratie.

De vestigingsdirecteur woont het Arrondissementaal Justitieel Beraad (AJB) bij. Echter ook in dat overleg krijgt nazorg niet echt veel aandacht.

#### Reïntegratie

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Los van de BBI en de ZBBI heeft het gesloten gedeelte van De Kruisberg, niet veel gedetineerden die in een reïntegratietraject zitten. De mogelijkheden om bijvoorbeeld interventies op te starten zijn beperkt en ook de formatieve inzet van de trajectbegeleider is versnipperd en beperkt. Echter ook het beleid van De Kruisberg wekt niet het beeld van een actief op reïntegratie gerichte inrichting. Of iedere gedetineerde in de gesloten setting die in aanmerking zou kunnen komen voor een TR-traject ook daadwerkelijk voor een TR-traject wordt bereikt, wordt,

<sup>18</sup> Voor een belangrijk deel van zijn tijd is betrokkene als trajectbegeleider actief in de BBI en ZBBI, daarnaast vervult hij in de gesloten setting een dubbelfunctie; betrokkene is tevens de onderwijzer van de inrichting.

voor zover de inspectie heeft kunnen nagaan, niet gecheckt.

#### **Aanbevelingen**

- Waarborg dat alle gedetineerden die voor TR-trajecten in aanmerking komen, die trajecten ook daadwerkelijk krijgen.
- Organiseer op directieniveau overleg met reclasseringsorganisaties en andere relevante ketenpartners teneinde de gerichtheid op de reïntegratie van gedetineerden te verbeteren.

### **6.3 Conclusie**

Op het gebied van de maatschappelijke reïntegratie is door De Kruisberg nog winst te boeken. Zo blijft enerzijds het aantal gedetineerden dat binnen tien dagen gescreend wordt achter bij de normen. Anderzijds is ook het aanleveren van overdrachtsrapportages aan de gemeenten, voorafgaand aan de ontslagdatum van een gedetineerde, nog niet op orde. Hier kan de inrichting, ook op directieniveau, nog de nodige inspanningen leveren.

De vormgeving van detentie- en reïntegratieplannen en de bespreking daarvan in het multidisciplinaire overleg is een positieve ontwikkeling. Hiermee wordt de aandacht op reïntegratietrajecten gevestigd en breder gedeeld. Daarnaast kan ook hier door de directie, door middel van het actief aangaan van betere samenwerkingsverbanden met reclasseringsorganisaties en andere relevante ketenpartners, de gerichtheid op reïntegratie vergroot worden.



# 7 Organisatieaspecten

Van de organisatie beziet de ISt die aspecten die direct invloed hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces. Dit hoofdstuk gaat in op drie organisatieaspecten: personeelsmanagement, communicatie en integriteit. In de inleiding van dit rapport is aangekondigd dat de vraag in hoeverre de inrichting het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zo nodig bijstelt, tevens in dit hoofdstuk aan de orde komt.

## 7.1 Personeelsmanagement

### criterium

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Verder moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.<sup>19</sup>

De sectordirectie gevangeniswezen volgt per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de planning-en-controlcyclus. Prestatie-indicatoren zijn ondermeer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim, de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd en een Checklist borging competentie management. Ook kijkt de ISt naar de verzuimcijfers en de mate van (externe) mobiliteit waarvoor een streefpercentage van 5 procent wordt gehanteerd.

### Bevindingen

De formatieve bezetting van de executieve dienstvakken is in PI De Kruisberg redelijk in overeenstemming met de officiële formatie. Er wordt tijdens de inspectie door het executieve personeel ook niet geklaagd over een te grote werkdruk. Omdat het een kleine inrichting is, is de formatie van met name de ondersteunende diensten, zoals MMD, TR, onderwijs, medische dienst, psycholoog en geestelijk verzorging, wel vrij beperkt. Het betreft hier vaak solistische functies of functionarissen met kleine (soms zelfs meerdere) aanstellingen, die moeilijk vervangbaar zijn. Dat maakt de organisatie kwetsbaar. Bovendien vernam de Inspectie bij deze ondersteunende diensten

<sup>19</sup> Bron: European prison rules hoofdstuk V, standard minimum rules artikel 47 en verder.

regelmatig geluiden over een hoge werkdruk.

De inrichting stelt zich in haar jaarplan 2011 tot doel om het verzuimpercentage onder de streefnorm van 6,5% te houden. In de jaren 2009 en 2010 was het verzuimcijfer voor heel PI Achterhoek respectievelijk 4,8% en 5,3%.

Het management van De Kruisberg wil dat alle medewerkers eind 2011 de training 'Motiverende bejegening' gevolgd hebben. Tijdens de inspectie bleek dat veel personeelsleden de training nu al gevolgd hebben en er over het algemeen heel enthousiast over zijn.

De mogelijkheden tot het volgen van andere opleidingen, bijvoorbeeld in het kader van functiescholing of loopbaanontwikkeling, zijn gering. Volgens de geïnterviewden in de executieve dienst, worden verzoeken daartoe vaak afgewezen omdat de gewenste opleiding geen meerwaarde voor de functie levert (het overgrote deel van het personeel voldoet al aan de vereiste functiequalificaties) of met een beroep op financiële beperkingen. Ook voor de detentieondersteunende medewerkers en leidinggevendenden zijn de scholingsmogelijkheden beperkt. De leidinggevendenden en de vestigingsdirectie hebben het traject Leidinggeven als professie (LGAP) afgerond.

Door de vele wisselingen in de leiding is coaching van de medewerkers soms moeilijk uitvoerbaar geweest. De ervaring van met name de medewerkers in de executieve dienst maakt dat zij vrij zelfstandig hun werk kunnen verrichten. De nieuwe leidinggevendenden nemen zich voor de coaching zowel individueel als in teamverband weer op te pakken.

Uit de jaarverslagen van 2009 en 2010 blijkt dat PI Achterhoek breed het percentage gevoerde functioneringsgesprekken op 89% respectievelijk 81% ligt. De cijfers zijn niet uitgesplitst voor De Kruisberg en Ooyerhoek.

De geïnterviewden in De Kruisberg geven aan dat het weliswaar de bedoeling is dat eens per jaar een functioneringsgesprek met de leidinggevende gevoerd wordt, maar dat het er vanwege de vele personeelwisselingen in die leidinggevende functies, de afgelopen jaren vaak niet van gekomen is. Voor 2011 spreekt het management de verwachting uit dat alle medewerkers over een persoonlijk ontwikkelplan (POP) beschikken.

In juli 2007 is een onderzoek gedaan naar de werkbeleving van het personeel, door middel van de BASAM. Gemiddeld zijn de medewerkers van De Kruisberg relatief positief over de verschillende aspecten van het personeelsbeleid.

## Personeelsmanagement

Uitvoering



Beleid



Check



### Oordeel

De uitvoering van het personeelsmanagement voldoet grotendeels. De formatieve bezetting is op orde, waarbij opgemerkt moet worden dat de kleine formaties bij de ondersteunende dienstvakken de organisatie kwetsbaar maken. Het arbeidsverzuim blijft onder de norm, maar het aantal gevoerde functioneringsgesprekken en de daaraan voor medewerkers gekoppelde persoonlijke ontwikkelplannen blijven nog achter. De inrichting heeft in het afgelopen jaar voor diverse functionarissen ruimte gecreëerd voor het volgen van trainingen, nu vraagt de Inspectie aandacht voor de verdergaande ontwikkeling van het personeelsmanagement.

### Aanbevelingen

- Onderzoek hoe de kwetsbaarheid van de organisatie die ontstaat door kleine formaties bij de ondersteunende dienstvakken verminderd kan worden.
- Ontwikkel het personeelsmanagement verder op het gebied van coaching, opleiding en persoonlijke ontwikkeling.

## 7.2 Communicatie

### criterium

De European prison rules refereren in artikel 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting.

### Bevindingen

Medewerkers geven wisselende geluiden af over de interne communicatie.

Enerzijds zegt men goed geïnformeerd te worden over zaken die de inrichting betreffen, bijvoorbeeld over Modernisering

Gevangeniswezen. De directie hield recent verschillende voorlichtingsrondes en medewerkers zijn in de gelegenheid gesteld die rondes bij te wonen. Ook worden er regelmatig nieuwsbrieven verspreid.

Tegelijkertijd heeft de Inspectie van verschillende kanten ook het signaal gekregen dat de communicatie niet op alle punten goed verloopt. Alhoewel de directie zich in haar jaarplan voorneemt medewerkers in een vroegtijdig stadium te betrekken bij de ontwikkeling van beleid of bij veranderprocessen, kreeg de Inspectie in verschillende interviews de boodschap dat dit in de praktijk niet (altijd) gebeurt.

Bijvoorbeeld bij de voorbereiding van nieuw beleid (invoering nieuw dagprogramma, opstart EZV) maar ook bij de bespreking van knelpun-

ten in de organisatie of bij de selectie van een nieuwe leidinggevende, worden personeelsleden niet gehoord of niet actief betrokken. Enkele medewerkers gaven zelfs aan het gevoel te hebben dat met name de ondersteunende processen in de Kruisberg geen prioriteit krijgen. De Inspectie vernam dat dit soms te maken heeft met het feit dat medewerkers een solistische functie innemen en dus moeilijk vrijgemaakt kunnen worden, maar ook dat in enkele gevallen geen (of te late) pogingen ondernomen worden medewerkers te betrekken bij de besluitvorming. Eenmaal genomen besluiten worden vervolgens alleen meegedeeld, vaak zonder enige motivering. Wanneer personeelsleden vervolgens hun onvrede daarover kenbaar maken wordt de gang van zaken niet verder geëvalueerd om te kijken hoe dit een volgende keer voorkomen kan worden.

Het middenkader overlegt eens per 14 dagen met de plaatsvervangend vestigingsdirecteur. Het teamoverleg op de verblijfsafdelingen verloopt goed. In 2010 viel nog zo'n kwart van alle teamoverleggen uit. In de eerste helft van 2011 vond het overleg wekelijks plaats en ging het vrijwel altijd door. Ook het aantal deelnemers is verbeterd. Voorheen konden vijf à zes van de 15 teamleden aanwezig zijn, nu zijn dat er acht à negen. Ook in het nieuw in te voeren dagprogramma is rekening gehouden met voldoende sport- en communicatiemomenten. Bij de bewaarder/portiers valt het teamoverleg eveneens niet vaak uit. Zij hebben een centraalpostgroep en een portiersgroep die apart over dezelfde onderwerpen overleggen. Volgens de geïnterviewden kan er net zo goed één werkoverleg komen. Van alle teamoverleggen in De Kruisberg worden verslagen gemaakt.

De informatieuitwisseling in het multidisciplinair overleg (MDO) is, volgens de geïnterviewden, effectief. Elke gedetineerde wordt eens per zes weken besproken in het MDO. Per gedetineerde is schriftelijke rapportage beschikbaar van de verschillende disciplines. Daarnaast wordt het MDO door veel functionarissen bezocht. Ook vindt voldoende uitwisseling plaats tussen het MDO en het Psycho-medisch overleg (PMO) waaraan arts, verpleegkundige en psycholoog deelnemen. Het MDO formuleert adviezen over gedetineerden, bijvoorbeeld met betrekking tot verlofverlening of voorwaardelijke invrijheidsstelling.

In 2010 is voor heel PI Achterhoek een nieuwe communicatie- en overlegstructuur opgesteld. Deze beschrijft de diverse overlevormen en deelnemers. De frequentie van de overleggen is niet altijd vastgelegd.

## Communicatie

### Uitvoering



### Beleid



### Check



## Oordeel

Op het criterium communicatie voldoet de uitvoering van de inrichting overwegend. Het geformaliseerde overleg loopt goed. Teamoverleg vindt zeer regelmatig plaats en ook de 50% deelname wordt gehaald.

Het MDO functioneert naar behoren. Ook de informatievoorziening vanuit de directie over nieuwe beleidsontwikkelingen is op orde.

Verskillende medewerkers zijn echter niet tevreden over de manier waarop zij betrokken worden bij de ontwikkeling van nieuw beleid, bij het oplossen van knelpunten of bij de selectie van nieuwe functionarissen.

Het beleid voldoet aan de verwachtingen. Er is een vastgestelde communicatie- en overlegstructuur. De check op de uitvoering voldoet beperkt. Zelfs als medewerkers hun signalen van onvrede over de communicatie expliciet kenbaar maken bij de directie, wordt niet actief gekeken hoe dit een volgende keer voorkomen kan worden.

## Aanbeveling

Betrek medewerkers daadwerkelijk bij de ontwikkeling en totstandkoming van nieuw beleid of bij aangelegenheden die hun discipline betreffen. Besteed daarbij expliciet aandacht aan de deelname van de medewerkers van de kleinere en/of ondersteunende dienstvakken.

## 7.3 Integriteit

### Criterium

Behalve het gegeven dat artikel 77 van de European prison rules het belang van integriteit benoemt, is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving voor integriteit. Wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de planning-en-controlcyclus van de sector Gevangeniswezen. De Ist verwacht integer handelen van iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie in het belang van de medewerkers zelf, de gedetineerden en de organisatie.

### Bevindingen

PI Achterhoek beschikt over een commissie integriteit en seksuele intimidatie. Twee medewerkers van De Kruisberg maken deel uit van die commissie. Een medewerker kan voor drie jaar tot medewerker integriteit benoemd worden.

Alle leden van de commissie volgden in 2010 een cursus medewerker integriteit.

De commissie spreekt periodiek met de vestigingsdirectie en stelt een jaarverslag op. In het jaarverslag van 2010 wordt gesteld dat integriteit

en seksuele intimidatie onderwerpen zijn die regelmatig in teamoverleggen aan bod komen. De Inspectie heeft deze onderwerpen in de door haar bekeken werkoverleggen echter niet aangetroffen.

De gedragscode van DJI hangt op diverse locaties in de inrichting. De Inspectie constateert dat integriteitskwesties in de Kruisberg slechts sporadisch zijn voor gekomen. Als ze zich voordoen dan worden ze serieus aangepakt. Bureau Integriteit en Veiligheid van DJI wordt erbij betrokken.

Het personeel is bekend met het feit dat er vertrouwenspersonen integriteit zijn.

#### Integriteit

Uitvoering



Beleid



Check



#### Oordeel

Op het criterium integriteit voldoet de uitvoering van PI De Kruisberg overwegend. De commissie integriteit en seksuele intimidatie wordt voldoende geëquipeerd door de inrichting. Integriteitsincidenten komen slechts zelden voor. Integriteit is echter geen vast terugkerend agendapunt in het werkoverleg.

Het integriteitsbeleid voldoet overwegend. De inrichting heeft geen eigen, specifiek, integriteitsbeleid geformuleerd, maar hanteert vooral de gedragscode van DJI. De check op de uitvoering voldoet. Er vindt periodiek een bespreking tussen commissie integriteit en de directie plaats, waarin de ervaringen worden uitgewisseld.

#### Aanbeveling

Bewaak dat integriteit en seksuele intimidatie regelmatig terugkerende onderwerpen op de agenda's van het werkoverleg zijn.

## 7.4 Evaluatie

Om een goede kwaliteit van de uitvoering van primaire processen te waarborgen is het van essentieel belang om de uitvoeringspraktijk periodiek te evalueren en het beleid en/of de uitvoering naar aanleiding daarvan bij te stellen.

In een aantal opzichten doet PI De Kruisberg dat ook. In de P&C-relatie met het hoofdkantoor DJI worden prestatie-indicatoren bijgehouden. Op het terrein van de beveiliging heeft DJI in 2009 en zeer recent (2011) een zogenaamde Externe Security Audit gehouden. In 2009 zijn ook 10 deel RI&E's afgesloten. Een aantal andere onderzoeken raakt inmiddels verouderd. Ten aanzien van de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden is in 2007 een gedetineerdensurvey afgenomen. Ook de BASAM enquête over de personeelstevredenheid dateert uit 2007 en de

audit van de medische dienst vond ook alweer enige tijd geleden plaats. De genoemde evaluaties zijn bovendien niet door de inrichting zelf geëntameerd, maar door het hoofdkantoor DJI. De Kruisberg kent geen actief systeem waarbij periodiek processen tegen het licht worden gehouden en zo nodig bijgesteld<sup>20</sup>. Kortom er is geen integraal kwaliteitssysteem in de inrichting. De Ist beveelt de inrichting aan hiertoe een actief beleid te ontwikkelen en te implementeren en daarmee stappen in de richting van een integraal kwaliteitssysteem te zetten.

### **Aanbeveling**

Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen in PI De Kruisberg en bevorder daarmee de ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.

## **7.5 Conclusie**

De Ist is overwegend positief over de criteria in dit hoofdstuk organisatieaspecten.

Het personeelsmanagement is grotendeels op orde. De kwetsbaarheid zit voor De Kruisberg vooral in de kleine formaties van met name de ondersteunende diensten.

Het arbeidsverzuim is relatief laag, maar het voeren van functioneringsgesprekken en de daaraan voor medewerkers gekoppelde persoonlijke ontwikkelplannen blijven nog achter.

Ten aanzien van de communicatie constateert de Inspectie een wisselend beeld. Enerzijds verloopt het geformaliseerde overleg goed.

Teamoverleggen vinden zeer regelmatig plaats en functioneren naar behoren. Ook de informatievoorziening vanuit de directie over nieuwe beleidsontwikkelingen is op orde. Er bestaat echter ook onvrede over de manier waarop medewerkers betrokken worden bij beleidsontwikkelingen of andere voor hen relevante thema's.

De aandacht voor integriteit en integriteitsschendingen vanuit de directie is goed. Dit onderwerp zou wel periodiek terug moeten komen op de agenda's van de verschillende werkoverleggen.

Met betrekking tot evaluaties concludeert de Inspectie dat reguliere evaluaties die mede door DJI geëntameerd worden periodiek plaatsvinden. Maar een eigen actief systeem waarbij processen regelmatig tegen het licht worden gehouden en zo nodig bijgesteld, kent De Kruisberg niet.

---

<sup>20</sup> Zo worden bijvoorbeeld de winkelprijzen niet periodiek gemonitord.



# 8

## Slotbeschouwing

Het beeld dat de Inspectie van PI De Kruisberg heeft gekregen is overwegend positief. Dat geldt voor de meeste aspecten. Een uitzondering vormt met name de maatschappelijke reïntegratie, deze kan nog duidelijk verbeterd worden.

PI De Kruisberg is een kleine inrichting, zowel wat betreft het aantal personeelsleden en gedetineerden als wat betreft het gebouw. De inrichting beschikt over weinig ruimte, en heeft daardoor ook beperkte mogelijkheden om de bestemming van ruimtes te veranderen. Het is de Inspectie bovendien opgevallen dat delen van de inrichting, zoals de arbeidszalen, erg kaal aandoen.

De kleinschaligheid heeft voor- en nadelen voor het werken in de p.i. De lijnen zijn kort, en iedereen kent elkaar. Daar staat tegenover dat de organisatie kwetsbaar is: de bezetting per dienstvak is klein, waardoor er minder opvangmogelijkheden dan elders zijn. Het verloop onder gedetineerden is groot. Dat lijkt het werk op de afdelingen niet nadelig te beïnvloeden; het bemoeilijkt wel de reïntegratieactiviteiten.

Over de communicatie in de inrichting heeft de ISt wisselende geluiden gehoord. Enerzijds heerst er onder de medewerkers een breed gedeeld gevoel dat zij goed geïnformeerd zijn over de gang van zaken in de inrichting.

Anderzijds heeft de Inspectie een aantal malen klachten vernomen dat over veranderingen en nieuwe ontwikkelingen niet met de direct betrokkenen overlegd wordt, maar alleen mededelingen gedaan worden. De besluitvorming wordt als abrupt ervaren, en men mist een motivering.

Een relatief pluspunt voor PI De Kruisberg is dat het werkoverleg er minder vaak uitvalt dan in de andere p.i.'s die de ISt de laatste tijd heeft doorgelicht.

De betrokkenheid van de medewerkers bij het werk is groot, en de tevredenheid van de gedetineerden over de manier waarop zij bejegend worden is algemeen.

De ISt heeft wel in verschillende gesprekken vernomen dat alle aandacht uit lijkt te gaan naar het executieve personeel. Andere afdelingen hebben het gevoel op de tweede plaats te komen.

Een aantal medewerkers is al erg lang bij De Kruisberg werkzaam in dezelfde functie. Ook binnen de inrichting is er weinig mobiliteit doordat niet van tijd tot tijd de samenstelling van de teams veranderd

wordt.

Een positief gevolg van deze situatie is dat deze medewerkers een schat aan ervaring meebrengen, en bij voorbeeld geprezen worden voor de wijze waarop zij gedetineerden observeren. Een keerzijde is dat de mobiliteitsdoelstelling van de aanpak Penitentiaire Scherpste niet gehaald wordt, en dat er voor jongere medewerkers weinig carrièremogelijkheden zijn. Er is binnen de inrichting nauwelijks doorstroming naar een andere functie of een hogere schaal.






De Inspectie heeft de indruk gekregen dat, mede dankzij de inzet en ervaring van de medewerkers, veel zaken wel goed lopen in PI De Kruisberg, maar dat daar niet altijd een bewuste visie of beleidsdocument aan ten grondslag ligt, en dat de inrichting weinig aandacht heeft voor een kritische evaluatie van de eigen werkwijze. Een integraal kwaliteitssysteem kan daarbij helpen.



# Bijlage 1

## Oordeel

### Legenda oordeel

-  Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen
-  Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen
-  Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen
-  Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen
-  Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen

	Uitvoering	Beleid	Check
<b>Rechtspositie gedetineerden</b>			
Insluiting			
Introductie			
Activiteiten			
Accommodatie			
Voeding			
Contact			
Toegang zorg			
Discipline			
Beklag			
<b>Omgang met gedetineerden</b>			
Screening			
Bejegening			
Rapportage			
<b>Interne veiligheid</b>			
Calamiteiten			
Agressiebeheersing			
Drugsontmoediging			
<b>Maatschappijbeveiliging</b>			
Beveiliging			
Toekenning verlof			
VI			
<b>Maatschappelijke reïntegratie</b>			
Nazorg			
Reïntegratie			
<b>Organisatieaspecten</b>			
Personeel			
Communicatie			
Integriteit			

# **Bijlage 2**

## Aanbevelingen

De ISt beveelt de PI het volgende aan:

1. Stel de huisregels ook in andere talen, doch in ieder geval in het Engels, beschikbaar.
2. Zie toe op het daadwerkelijk houden van een intakegesprek met elke gedetineerde.
3. Draag er zorg voor dat het (nieuwe) dagprogramma in overeenstemming is met de aanwijzingen van de sectordirecteur gevangeniswezen.
4. Draag er zorg voor dat, overeenkomstig het vestigingsbrede besluit, tekorten in de broodmaaltijd naar behoefte worden aangevuld.
5. Biedt gedetineerden altijd de mogelijkheid om direct bij binnenkomst telefonisch contact te hebben met relaties.
6. Borg de bezetting van de dienstvakken in de zorg, zodat de uitvoering van de noodzakelijk zorgactiviteiten niet in het gedrang komt.
7. Realiseer, in overleg met de geestelijk verzorging, geschikte ruimtes voor de uitoefening van hun taken.
8. Draag er zorg voor dat alle gedetineerden tijdig door het mmd worden gescreend.
9. Stimuleer gemeenten om de gevraagde info snel toe te sturen.
10. Ontwikkel het mentoraat verder, zodat het meer inhoud en betekenis krijgt.
11. Ontwikkel de detentie-en reïntegratieplannen verder tot ze een geïntegreerd beeld van de gedetineerde geven en richting geven aan de uitvoering van de detentie.
12. Betrek meer medewerkers in calamiteitenoefeningen.
13. Verbeter de (mogelijkheden voor) deelname aan het PPO en heb daarbij specifiek aandacht voor de fysieke weerbaarheidstraining.
14. Leg in instructies duidelijk vast of na afloop van bezoek de steekproefsgewijze visitatie van gedetineerden dient te worden toegepast en, indien dit zo is, hoe de selectie voor deze visitatie tot stand komt.
15. Stel zeker dat de steekproefsgewijze urinecontrole van gedetineerden conform de instructies wordt toegepast en houdt hiervan een volledige registratie bij.
16. Verbeter de identiteitscontrole van gedetineerden die bezoek hebben. Voorzie daartoe in een conventionele controlemethode indien de biometrische apparatuur niet functioneert. Stel tevens altijd eerst de identiteit van de gedetineerde vast voordat bezoekers de inrichting verlaten.
17. Stel zeker dat celinspecties conform de instructies en frequentie worden toegepast en houdt hiervan een volledige registratie bij.



18. Borg intern het werkproces van de medewerker maatschappelijke dienstverlening.
19. Ondersteun het functioneren van de medewerker maatschappelijke dienstverlening door het maken van concrete afspraken met gemeenten, zodat informatieuitwisseling bij aanvang van detentie en bij ontslag beter vorm krijgt.
20. Waarborg dat alle gedetineerden die voor TR-trajecten in aanmerking komen, die trajecten ook daadwerkelijk krijgen.
21. Organiseer op directieniveau overleg met reclasseringsorganisaties en andere relevante ketenpartners teneinde de gerichtheid op de reïntegratie van gedetineerden te verbeteren.
22. Onderzoek hoe de kwetsbaarheid van de organisatie die ontstaat door kleine formaties bij de ondersteunende dienstvakken verminderd kan worden.
23. Ontwikkel het personeelsmanagement verder op het gebied van coaching, opleiding en persoonlijke ontwikkeling.
24. Betrek medewerkers daadwerkelijk bij de ontwikkeling en totstandkoming van nieuw beleid of bij aangelegenheden die hun discipline betreffen. Besteed daarbij expliciet aandacht aan de deelname van de medewerkers van de kleinere en/of ondersteunende dienstvakken.
25. Bewaak dat integriteit en seksuele intimidatie regelmatig terugkerende onderwerpen op de agenda's van het werkoverleg zijn.
26. Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen in PI De Kruisberg en bevorder daarmee de ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.



# Bijlage 3

## Afkortingen

Bad	binnenkomst afdeling delinquenten
BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
Bewa	complexbeveiliging
BHV	bedrijfs hulpverlening
Bsd	bureau selectie- en detentiebegeleiding
Bva	bevolkingsadministratie
BZA	bijzondere zorg afdeling
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EBI	extra beveiligde inrichting
EPR	European prison rules
ESA	externe security audit
ESF	Europees sociaal fonds
Hvb	huis van bewaring
IBT	Intern bijstands team
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
Md	medische dienst
mmd'er	medewerker maatschappelijke dienstverlening
Mpc	meerpersoonsgebruik
OR	ondernemingsraad
Pbw	penitentiaire beginselenwet
Pi	penitentiaire inrichting
piw'er	penitentiair inrichtingswerker
PMO	psycho medisch overleg
PPO	praktisch penitentiair optreden
Pva	plan van aanpak
Pve	programma van eisen
RI&E	risico inventarisatie en -evaluatie
ROC	regionaal opleidingscentrum
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming
SDGW	sectordirecteur gevangeniswezen
TR	terugdringen recidive
VCA	veiligheidscertificaat aannemers
Vi	voorwaardelijke invrijheidstelling
VMZ	verantwoorde medische zorg
ZBBI	zeer beperkt beveiligde inrichting

# Bijlage 4

## Bronnen

Afdelingsregels HvB Kruisberg  
BASAM resultaten 2007  
Calamiteitenplannen  
Capaciteitsoverzicht  
Communicatiestructuur  
Dagprogramma's  
Deelname PPO 2010  
Dienstinstructies  
Externe Security Audit 2009  
Formatie- bezettingsoverzicht  
Huisregels PI De Kruisberg maart 2011  
Jaarplan 2010 en 2011  
Jaarverslag 2009 en 2010  
Jaarverslag 2010 commissie van toezicht PI De Kruisberg  
Meldingen bijzondere voorvallen  
Oefenjaarkalender BHV PI Achterhoek 2011  
Overzicht straffen en maatregelen 1e kwartaal 2011  
Registratie aanwezigheidscontrole en sterktelijsten  
Registratie celinspecties  
Registratie urinecontroles  
Resultaten justfit 2010  
Risico Inventarisatie en -evaluatie  
Plan van aanpak RI&E versie maart 2011  
Plattegrond van de locatie  
Sanctiebeleid PI Achterhoek  
Verslagen MDO  
Verslagen teamoverleg piw'ers  
Vier-maandsrapportages 2010

# **Bijlage 5**

## Inspectieprogramma

## Dag 1, dinsdag 10 mei

	Parallel programma	Parallel programma
<b>09.30 - 10.00 uur</b>	<b>Aankomst</b> Kennismaking met contactpersoon, installatie van werkkamer, introductie bij het MT, korte toelichting van het programma en de werkwijze  <b>Introductie:</b>	
<b>10.00 - 11.30 uur</b> <i>Begeleider</i>	<b>Rondgang</b> door en schouw van de inrichting o.l.v. leidinggevende beveiliging	
<b>11.30 - 12.30 uur</b> <i>Gesprekspartners</i> <i>(functie en naam)</i>	<b>Interview</b> directie Gesprek met directieleden aan de hand van documentatie en actuele ontwikkelingen	
<b>12.30 - 13.00 uur</b>	<b>Lunch</b> in werkkamer + bestuderen documentatie	
<b>13.15 - 14.45 uur</b>	<b>Interview</b> zorgstaf Gesprek met hoofd medische dienst, (zo mogelijk) arts, verpleegkundige, psycholoog	<b>Werkwijze</b> bezoek en luchten + inzage documentatie Inspecteurs beschouwen de activiteiten luchten en bezoek en vullen een checklist in  NB: begeleiding gewenst
<b>15.00 - 16.30 uur</b> <i>Gesprekspartners</i> <i>(afdeling en naam)</i>	<b>Interview</b> gedetineerden - minimaal 4 en maximaal 6 - afkomstig van verschillende afdelingen (hvb en gevangenis) - bij voorkeur daarbij een vertegenwoordiger van de Gedeco	
<b>16.30 - 17.00 uur</b>	<b>Interne evaluatie dag 1</b>	



## Dag 2, woensdag 11 mei

	Parallel programma	Parallel programma
<b>09.15 - 11.00 uur</b> <i>Gesprekspartners</i> <i>(functie en naam)</i>	<b>Interview</b> executieve medewerkers (maximaal 7 vertegenwoordigers van verschillende afdelingen uit de functiegroepen beveiliging en piw, indien mogelijk inclusief een vertegenwoordiger van de medezeggenschap)	<b>Werkwijze</b> BOS Inspecteurs bezoeken bibliotheek (gevangenis (deel A.1) heeft bibliotheek van 9.15 tot 10.15) en sportfaciliteit en vullen een checklist in.
<b>11.15 - 12.30 uur</b> <i>Gesprekspartners</i> <i>(functie en naam)</i>	<b>Interview</b> hoofd beveiliging en teamleiders beveiliging, BHV-coördinator en preventieme-de-werker  Check incidentregistratie veiligheid inclusief UC's en celinspecties	NB. Begeleiding gewenst  <b>Werkwijze</b> afdeling Arbeid (deel B0 en deel A.1 heeft van 8.00 tot 12.00 uur arbeid)  Inspecteurs bezoeken afdeling arbeid en spreken met leiding en werkmeesters aan de hand van checklist  NB. Begeleiding gewenst  <b>Interview</b> hoofd facilitaire zaken (vanaf 10.30 uur mogelijk) Interview met het hoofd facilitaire zaken aan de hand van checklist (duur ± 30 à 45 min.)
<b>12.30 - 13.00 uur</b>	<b>Lunch</b> in werkkamer	
<b>13.00 - 14.30 uur</b> <i>Gesprekspartners</i> <i>(functie en naam)</i>	<i>Interview</i> leidinggevenden woonafdelingen  Gesprek met 4 afdelingshoofden	
<b>14.45 - 16.30 uur</b> <i>Gesprekspartners (functie en naam)</i>	<b>Interview</b> gedetineerden (individueel) Inspecteurs bezoeken de woonafdelingen en spreken (willekeurig) individueel met gedetineerden op cel Obv selectie gedetineerden door lSt (lijst opvragen BSD)	<b>Bezoek</b> woonafdelingen/BSD 1 inspecteur aanschouwt de reguliere gang van zaken op de afdelingen en bezoekt BSD om dossiers in te zien  NB. Begeleiding gewenst
<b>16.30 - 17.00 uur</b>	<b>Interne evaluatie dag 2</b>	

### Dag 3, donderdag 12 mei

	Paralleel programma	Paralleel programma
<b>09.15 - 10.45</b>	<b>Interview</b> medewerkers afdeling Gedetineerdzaken: hoofd gedetineerdzaken en medewerkers bsd, MMD & TR	<b>Werkwijze</b> BAD en BVA Inspecteurs bezoeken het BAD en de Bevolkingsadministratie tussen 9.15 en 10.30 en vullen een checklist in. Daarbij gesprek met aanwezige medewerkers en inzage in dossiers BVA
<b>11.15 - 12.15 uur</b> <i>Gesprekspartners</i> <i>(functie en naam)</i>	<b>Bezoek</b> stiltecentrum inclusief interview geestelijke verzorging  Inspecteurs bezoeken het stiltecentrum en gaan in gesprek met geestelijk verzorgers.	Van 10.40-11.40 wonen inspecteurs het MDO bij.  NB: begeleiding gewenst
<b>12.30 - 13.30 uur</b>	<b>Interview</b> en aansluitend gezamenlijke lunch met een vertegenwoordiging uit de Commissie van Toezicht	
<b>13.30 - 14.30 uur</b>	Vorbereiding terugkoppeling	
<b>14.30 - 15.30 uur</b>	<b>Korte terugkoppeling</b> Bevindingen doorlichting aan directie terugkoppelen	

# **Bijlage 6**

## Geografische ligging





## Missie ISt

*“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.*

*De ISt adviseert de minister van Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.*

*De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”*

Dit is een uitgave van:  
Inspectie voor de Sanctietoepassing  
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag  
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag  
[www.ist.nl](http://www.ist.nl)

Augustus 2011 | Publicatie-nr. J-9906